

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Tractatvs De Sacramentis Et Censvris

Hurtado, Gaspar

Moretus, 1633

Tractatvs De Censvris In Commvni.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94788](#)

547

TRACTATVS DE CENSVRIS IN COMMVNIS.

DIFFICVLTAS PRIMA.

Quid sit Censura.

T à nomine ipso exordiamur , Censura sumitur Primo generaliter pro omni iudicio de re aliqua, præsertim quo notatur ea quia in ea re possunt laudari vel vituperari. Secundo (quia apud Romanos constituerunt erant Censores , qui mores populi corrigitabant) sumitur specialiter pro iudicio , seu sententia correctiæ , aut pro pena ipsam imposta per eam sententiam, ex quo vox *censura* Ecclesia translatione sumitur. Tertio, pro pena correctiæ , seu medicinali , imposita iurisdictione Ecclesiastica , quæ pœna aliquando nomine sententiæ , qua imponitur , significatur; quia sola ipsa sententia ab aliis coactione aliqua iudicis indigit; & quia dicta pœna sola auctoritate Ecclesiastica imponitur , dicitur *censura Ecclesiastica*.

Ad rem ergo accedendo, Censura in communione definitur, quod sit *pœna medicinalis bono spirituali priuans*. quibus verbis , aut æquivalentibus, communiter à Doctribus definitur. Et autem definitio haec sufficiens; quia omni & soli censura conuenit; quia conuenit excommunicationi , suspensioni , & interdicto , & ipsis solis, quibus & solis conuenit esse censuram , vt dicimus Difficultate 11.

Et in primis Censura dicitur *pœna*, quia infligit ob culpam , in eius punitionem ; & dicitur *medicinalis*, vt significatur in c. 1. de Sententia excommunicationis, in 6. quia, vt ibi etiam indicatur, inflictio censuræ contumaciam punit medicinaliter, ita eius emendationem intendendo , vt haec posita censura, ex sui institutione exigat auferri. Dicitur *bono spirituali priuans*, quia verè ita est, etiam quando excommunicatio priuat coniunctu seu confortio communi; quia tantum priuat coniunctu cum baptizatis, quia sunt membra Ecclesiæ. Pœna ergo imposita in foro interiori pœnitentia , quamvis sit priuans aliquo bono spirituali, non est censura; quia non est medicinalis dicto modo, quia non exigit auferri, posita emendatione pœnitentis.

Obligerandum tamen est , censuram sumptam pro sententiæ , aut iudicio quo pœna ipsa infligitur, definiri dicta definitione descriptiæ, quia definitur per suum effectum ; sumptam vero pro malo ipso inflicto, quod est effectus ipsius sententiæ , aut iudicij, definiti quidditatim.

DIFFICVLTAS II.

Quotuplex sit Censura.

C onueniunt Doctores ad minus esse triplum censuræ, nempe excommunicationem, suspensionem, & interdictum (quas enumerauit Innocentius III. in c. *Quarenti. 2. de Verbor. signif.*) & meritò: quia cuique conuenit definitio censuræ in communione; quia cuique conuenit quod sit pœna dicto modo medicinalis, bono spirituali priuans; & quilibet est distincta censura ab alia; quia quilibet priuat diuersis bonis , & diuerso modo.

Et in primis, *dixeris bonis*: quia excommunicatione priuat omnibus bonis, quibus suspensio, & interdictum , & etiam alijs, excepto vñ beneficij, quo aliquando priuat suspensio, & nō excommunicatione, neque interdictum: suspensio vero priuat aliquibus, quibus etiam interdictum, & nō omnibus; & etiam priuat alijs, vt in suis locis dicimus.

Deinde priuat *dixeris modo*, ex quo differencia, quasi essentia, seu specifica inter ipsas determinatur; quia excommunicatione (etiam minor) priuat bonis, vt pertinent ad communicationem communione fidelium inter se; suspensio vero priuat bonis, quatenus sunt vñs potestatis clericalis; interdictum autem priuat illis, vt sunt quadam bona secundum se, & participabilia à quilibet, & non vt sunt vñs potestatis clericalis , quibus vt sic priuat suspensio; nec vt sunt communia fidelibus inter se, seu vñi cujuslibet, quibus vt sic priuat excommunicatione.

Est tamen difficultas, An præter tres dictas censuras sint aliae. Sotus in 4.d. 22.q. 3.art. 1. & Medina 1.2.q. 56 art. 4.ad. 1. docent, non solum dictas tres, sed etiam irregularitatem, contradictionem ex dicto, esse vñam censuram , quia est vere pœna; & Sotus addit, etiam cessationem à diuinis esse censuram, quia est pœna; imò sunt qui quinque praeditis etiam addant depositionem , & degradacionem, ac proinde quod sint septem censurae.

Nauarrus vero c. 27.n. 1. Sayrus lib. 1.c. 1. Aegidius dil. p. 17. dub. 1. & communiter Doctores docent, excommunicationem tantum, & suspensionem, & interdictum esse censuras. Quod exprefuisse videtur Innocentius III. in c. *Quarenti. 2. de Verborum signific.* dam interrogatus quid per censuram Ecclesiasticæ debeat intelligi in litteris Pontificijs (& idem est in quibuscumque alijs) responder, intelligi excommunicationem, suspensionem, & interdictum, qui eo ipso, quod non enumeret aliam, sentit tantum esse illas tres; alioquin generaliter interrogatus, non satisficeret, si esset alia censura,

Sotus.
Medina.

Nauarrus.
Sayrus.
Aegidius.

Et ratione probatur, & declaratur; quia definitio censurae non conuenit nisi predictis tribus, & non alijs. Et in primis non conuenit irregularitati, adhuc ei quae contrahitur ex delicto; quia adhuc haec non est poena, quia non fertur in punitionem, sed ad euitandam indecentiam, quae esset in eo, quod persona, quae tale commisit crimen, suscipiat Ordines; aut susceptos exerceat: & quamvis esset poena, non esset censura, quia non esset poena medicinalis supradicto modo, quia fertur quasi auferendo potestatem ab illo spe recuperationis, ob quod non dicitur vinculum seu ligamen potestatis, quod solutione seu absolutione tollitur; sed est quasi impotentia, quae non tollitur absolutione, sed tantum dispensatione legis, quae ex se efficit impotentiam illam perpetuam: censura vero est vinculum, quo vincitur seu ligatur potestas cum spe recuperationis, ac proinde solubile potius quam dispensabile.

6 Deinde non conuenit cessationi à diuinis; quia haec non est poena, quia non imponitur in punitionem, sed tantum assumitur in signum mortoris, ob enormem iniuriam factam Ecclesiae, & per modum defensionis, ut cogat laudentem desistere ab iniuria, ut significatur in c. 1. de Sententia excommunicationis.

Nec conuenit depositioni; quia haec non est poena, quia non fertur in punitionem peccati, adhuc quando fertur ob peccatum, sed etiam ad vitandum documentum, quod esse possit, si non deponeretur persona quae tale crimen commisit: & quamvis esset poena, non esset censura, quia non esset medicinalis, quia fertur quasi auferendo potestatem ab illo spe recuperationis.

7 Nec conuenit degradationi (quae supra depositio nem tantum addit solemnitatem quendam, & priuationem Clericalis priuilegij) quia degradatio non est poena, quia non fertur in punitionem, sed ad euitandam ignominiam, quae eueniisset statui Ecclesiastico, si Clericus tradatur brachio seculari, non adhibitis ea ceremonia & priuatione: & quamvis esset poena, non esset censura, quia non esset medicinalis, quia fertur in perpetuum absque spe recuperationis.

DIFFICULTAS III.

Vtrum in Ecclesia sit potestas ferendi Censuras.

Non defuerunt haeretici, qui specialiter negaverint Ecclesiae potestatem ferendi excommunicationem: nec qui generaliter ei negaverint potestatem ferendi censuras; quia excommunicatio, & quemcumque alia censura consistit in priuatione bonorum spiritualium, quibus a nulla creatura possit quis priuari nisi à se ipso.

Veritas tamen Catholica est, in Ecclesia esse potestatē ferendi censuras: quae exprimitur in Concilio Constantiensi scđt. 8. & 15. & constat ex vī & praxi Ecclesiae, quae à temporibus Apostolorum tulit censuras (præsertim excommunicationem, in qua poterat esse maior difficultas) ut patet ex Canonibus Apostolorum, & ex Concilij generalibus, & ex innumeris Pontificum decretis.

8 Et id efficaciter deducitur ex Matthæi cap. 16. vbi Christus promisit Petro potestatem ligandi & soluendi, & Matth. 18. vbi eamdem potestatem promittit Apostolis etiam in foro exteriori,

vt deducitur ex antecedentibus verbis Matth. 18. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnici & publicanus. Hæc autem potestas de facto concessa est Petro loan. 21. Pasc' ones meas, & Apostoli cap. 20. Sicut misit me viuens Pauper, & ego vivens, ad gubernandam scilicet Ecclesiam: ergo Ecclesia est potestas pascendi & gubernandi membrallius (id est baptizatos) in foro exteriori: ut proinde in eodem foro priuandi baptizatos, ipsi subfunt ipsius dispositioni & administrationi, ut sunt suffragia communia Ecclesie, suis Ordinum & beneficiorum, & commercium cum baptizatis, ac proinde ferendi censuras, que constituant in priuationibus dictorum bonorum, quamvis solus Deus possit priuare bonis spiritualibus meritis, ut sunt gratia, virtutes, & dona, & quis possit sua tantum culpa illis priuari à Deo.

Et quamvis potestas ferendi censuras conueniat Ecclesie immediatè à Christo, vt constat dictis testimonij; sñ hilominis, quidquid nomen dicant, censurarum instituto non fuit factum immediatè à Christo, sed tantum ab Ecclesie, que pro arbitrio suo eas instituit & ordinavit, quamvis Christus Matth. 18. verbis illis, Quod si Ecclœiam non audierit, sit tibi sicut Ethnici & publicani, generaliter admonerit, vt inobedientes & rebelleres Ecclesie caueantur, & caute cum illis tractentur, sicut caute tractatur cum Ethnici & publicani, nihil specialiter instituens nec ordinans; quia ad reliquit sua Ecclesiae, quae censuras, ut nunc constat, instituit, & eas, quādō expedit, pro suo arbitrio facit.

DIFFICULTAS IV.

Qui possint ferre Censuras.

Supponimus, censuras, ut nunc sunt in Ecclesia, fuisse institutas à summis Pontificibus, quia sunt ritus quidam generales toti Ecclesie, qui tantum posunt institui ab illis qui toti Ecclesie præsunt, & totam eam gubernant.

Hoc ergo supposito, difficultas est, in quibus sit potestas ferendi censuras à summis Pontificibus institutas.

Circa quam conueniunt Doctores, in illis omnibus & solis esse potestatem ferendi censuras, in quibus est potestas Ecclesiastica in foro exteriori, sive ordinaria, sive delegata: illa autem dicitur ordinaria, quae conuenit ex vi muneric instituti ex lure ordinario sive diuino sive humano; delegata vero, seu commissa, que non conuenit ex numero dicto modo instituto, sed tantum ex commissione & arbitrio Iudicis ordinarij.

Vnde in Papa, & in alijs Episcopis habentibus subditos (quamvis non conferatis, sed tantum confirmatis) inuenitur potestas ordinaria ferendi censuras; quia ex proprio munere instituto ex luce ordinario diuino habent exteriorem iurisdictionem Ecclesiasticam; & in Archiepiscopis reflexu suorum Dicessorum (non vero respectu Diaconorum Episcopi sibi suffraganei, nisi in quibusdam casibus relatis à Siluestro v. Archiepiscop.) & in Concilio Provinciali ad eas ferendas medium statuto: & etiā inuenitur in Legato à latere Sedis Apostolicae; quia in sua Provincia est Ordinarius, & habet iurisdictionem Episcopale exercitare ex vi sui muneric instituti ex luce ordinario Ecclesiastico, ut constat ex c. 2. de Officio Legati in b. la

In Vicario quoque seu Proviseore Episcopi inuenitur, quia id est tribunal Vicarij & Episcopi, ut constat ex c. 2. de Consuetudine, & ex cap. R. 9. man. 3. de Appellar. in 6. Reperitur etiam in Capitulo Cathedrali sede vacante, quia succedit Episcopo in iurisdictione Episcopali, ut deducitur ex cap. vno de Majoritate, in 6. Et etiam reperitur in Vicario ipsius Capituli, ut deducitur ex Tridentino sell. 24. cap. 16. de Reformatione.

Reperitur quoque in Prelatis non Episcopis à iurisdictione Episcopali exemptis, & gaudientibus iurisdictione Episcopali perpetua: & etiam in Cardinalibus in suis Ecclesijs, quia in Cardinalibus reperitur iurisdictione Episcopalis perpetua in suis parochianos. Inuenitur etiam in Superioribus Religionum, adhuc Conuentualibus, seu immediatis, v. g. in Guardianis; quia Superiores Religionum, adhuc immediati, ex privilegio Pontifici ordinario constituti sunt iudices & pastores in foro exteriori, quamvis in aliquibus Religionibus id sit prohibitum Superioribus immediatis peculiari proibitione ipsarum.

Inuenitur etiam in Concilio Generali, & in Provinciali, & in Synodo Diocesana; & ut diximus, etiam in Capitulo Ecclesiae Cathedralis, sede vacante, & in Congregationibus seu Capitulis Religionum.

Tandem reperitur in multis Archidiaconis, & etiam in Archipresbyteris sue speciali institutione ordinaria, sue consuetudine habente vim Iuris ordinarij. Eam verò nullatenus esse in Parochis, adhuc ex excommunicandis, docent communiter Doctores, quia ex vi sui munieris non conuenit eis iurisdictionis exterior, de quo nonnulli dicemus Tractatus de Excommunicatione, Disput. xi. Diffic. 1.

In illis autem omnibus & solis inuenitur potestas delegata seu commissa ad ferendum censuras, quibus alias capacibus, fuerit delegata seu commissa ab habente potestatem ordinariam; quia iste potest eam alias capacibus delegate, ut pater ex cap. *Cum Episcopis*. 7. de Officio Ordinarij, in 6. Addidimus, alias capacibus; quia potestas ferendi censuras non potest licet nec validè iure ordinatio delegari, nisi viro, & non feminæ, ut deducitur ex cap. *Dilecta*, 12. de Maioritate & obedientia; & non nisi Clerico, ut pater ex can. *In nonna*. 16. quæst. 7. & non Clerico coniugato, ut deducitur ex cap. *Sane*. 2. de Clericis coniugatis.

Quia tamen merè laicus, & femina, & Clericus coniugatus & non baptizatus sunt incapaces praedita potestatis ex solo Iure Ecclesiastico, in quo Papa dispensare potest; ideo quilibet Ordinarius ex Papa dispensatione potest suam iurisdictionem delegare, non solum non Clerico, & multò melius Clerico coniugato, in quo Doctores conueniunt; sed etiam viro non baptizato, ut contra Suarez docet Sayrus l. 1. c. 5. in 2. & feminæ, ut contra Aulam 1. p. dub. 6. & contra *Ægidium* disp. 13. dub. 4. docent Sayrus & Fillius tract. 11. c. 2. quæstio 8.

Ita tamen potestas delegata ferendi censuras, & generaliter iudicandi in foro exteriori, dependet à potestate delegantis, ut quando potestas delegantis deficit vel morte, vel translatione, aut impeditur excommunicatione, aut aliter, etiam deficit aut impeditur potestas delegata, quando res est integra (id est, quando res seu causa nondum est inchoata) ut conitat ex cap. *Relatum*. 19. & ex cap. *Gratuum*. 20. & ex cap. *Licet*. 30. & ex cap. vlt.

de Officio delegati; & ut aduerit Avila ex alijs *Anila*. 2. par. disp. 1. cap. 3. dub. 3. delegatus, cui reuocata est iurisdictio, validè fert censuras, & indicat quoniamque ad eum perueniat reuocatio; ut deducitur ex cap. *Vt debitus honor*. 59. de Appellationibus, & ex cap. *Auditus*. 8. & ex cap. *Mandato*. 13. de Procuratoribus.

Obseruantur est, potestatem ferendi censuras sue ordinariam, sue delegatam, nec licet neque validè exerceri ab excommunicato, neque à suspensiōne non toleratis, in quo Doctores conueniunt; quia sunt priuati vsu iurisdictionis, quantum possunt ab Ecclesia & excommunicatum, aut suspenso toleratum, etiam in malitate illam exercere, etiam quando pronaturat a fidelibus (& consequenter nec licet:) quia excommunicatus, aut suspensus toleratus non obligat suo præcepto, aut quasi præcepto, cum licitum sit subditis non communicare cum illo, saltem in actibus iurisdictionis, quibus est priuatus: ac proinde nec ligat suis censuris, quia incurso censura supponit inobedientiam, quæ non reperitur, quamvis non implatur præceptum excommunicari, aut suspensiōne etiam tolerari, de quo latius Tractatu de Excommunicatione Disputat. vii. Diffic. 11. & Tractatu de Suspensione, Diffic. viii. & Tractatu de Interdicto Difficil. iv.

Addimus, quod quamvis excommunicatus, aut suspensus non toleratus, nequeat, adhuc validè, suam iurisdictionem delegare, quia id est actus iurisdictionis, cuius usus est omnino priuatus: potest tamen validè, quando est toleratus (etiam quando id facit illicitè, ut quando ipse ingreditur ad id) quia eo ipso, quod Ecclesia eum tolerat in fauorem fidelium, relinquat illum sufficientem, ut possit validos efficer actus (exceptis præceptis ob rationem dictam) sub conditione tamen, si ab ipsis fidelibus, cum quibus communicat, ad eos actus acceptentur, de quo latius locis supra citatis.

DIFFICULTAS V. Quibus modis possit ferri Censura.

Conueniunt Doctores Primū, censurā posse duobus modis ferri: uno modo iure, seu legge perpetua, præcipiente aliquid sub censura incurrienda, statim ac violatur ius; & hæc dicitur *censura à iure*, quia ipso solo iure perfuerante, quamvis legislator, & simul lator censura deficiat, verè fertur, & incurritur; altero modo fertur censura, vel præcepto transitorio, præcipiente aliquid sub censura incurrienda statim ac violatur præceptum; vel nouā sententiā superaddita ipsis iuri aut præcepto, pro transgressione iuris aut præcepti, quando nec iure nec præcepto fertur ipso facto, sed ad summum imponit commentatori; & censura posteriori modo lata, sue medio præcepto transitorio, sue sententiā nouā superadditā iuri aut præcepto transitorio, dicitur *ab homine*, quia ab ipso perfuerante in officio infligitur, & non ipso deficiente, etiam lata sit medio præcepto.

Ad ferendam autem censuram priori modo, nempe à iure, requiritur potestas ad ferenda iura seu statuta perpetua, que reperitur in Romano Pontifice, & in alijs inferioribus Episcopis, & in omnibus alijs qui iurisdictionem Episcopalem participant, & etiam in Legato à latere Sedis Ap-

15

16

17

Trident.

12

13

14

Sayrus.
Fillius.

14

postolicæ, in Concilijs quoque generalibus, & in Provincialibus, & in Synodo Diœcœsana, & in Congregationibus seu Capitulis generalibus Religionum, & in Visitatoribus diœcesum & Religionum dum visitant. Ad ferendas vero censuras posteriori modo, nempe ab homine, sufficit potestas exterior Ecclesiastica, sive ordinaria sive delegata, qualis reperitur in Vicario seu Provisore Episcopi, & in Archipresbytero, & in alijs; quia ad id sufficit posse ferre præceptū, aut sententiam, & censura punire, quod potest quicunque qui habet potestatem exteriorum Ecclesiastican.

¹⁸ Quia tamen Ius ex se est perpetuum, idè, quanquid legislator deficiat, manet Ius efficax ad infligendam censuram ipsi Iuri annexam: & quia præceptum non est perpetuum, sed cessat cessante officio persona præcipiens, sive morte sive desertione officij, idè etiam cessante officio, deficit præceptum est efficax ad infligendam censuram ipsi præcepto annexam. Quia vero sententia superaddita Iuri aut præcepto, secum trahit executionem, idè statim ac ipsa fertur, infligit censuram, quæ non cessat cessatione officij ferentis sententiam, sed absoluzione, aut aliter; sicut etiam censura incursa ob violationem Iuris aut præcepti non cessat reuocatione Iuris, nec cessatione præcepti, sed absoluzione, aut aliter.

¹⁹ Conueniunt Secundò Doctores, censuram posse duobus modis ferri, nempe specialiter & generaliter, vt deducitur ex cap. Romana. 5. de Sententia excommunicationis, in 6. specialiter, quando fertur contra personas determinatas, nominatim expressas nomine proprio, aut nomine officij, aut alterius (sive mediâ sententiâ superaddita Iuri aut præcepto, sive medio præcepto:) imd etiam quando fertur contra communitatem aliquam determinatam & expreslam, quamvis tunc censura dicatur generalis: tunc dicunt ferri generaliter, quando fertur non contra determinatas personas, aut communitates nominatim expressas, sed contra personas aut communitates indeterminatas, & sub vaga quadam ratione (sive međio Iure aut præcepto, sive mediâ sententiâ superaddita) etiam si centuria incurrit a particuli persôna, vt particularis est, dicatur specialis.

Conueniunt Tertiò Doctores, censuram duplìciter imponi, Iure, aut præcepto; seu annexi Iuri aut præcepto, nempe ferendam & latam. Illa est ferenda, seu sententia ferenda, quæ non fertur seu infligitur ipso Iure, nec præcepto; quia Ius aut præceptum illam tantum communinatur; & ideo transgressor Iuris aut præcepti illa non ligatur ex vi Iuris nec præcepti, sed tantum ex vi sententiae superaddita a Judice, si superaddatur. Illa vero censura est lata seu latæ sententia, quæ actu fertur & infligitur ipso Iure aut præcepto, statim ac quis violat Ius aut præceptum cui est annexa, & dicunt lata, aut latæ sententia, quia ante violationem lata est sub conditione future violationis; & dicitur etiam ipso facto, quia ipsa violatione nullo alio spectato incurritur; & quando est annexa Iuri, etiam dicunt ipso Iure, seu à Iure, quia ipso solo Iure perseuerante infligitur, quamvis deficiat legislator. Incurritur autem ipso facto ante sententiam declaratoriam criminis, quia est poena priuativa, quæ ex una parte fit integrè ipso Iure aut præcepto, ab alio cooperatione aliqua criminofis, consistens in prohibitione, aut in habilitate, aut in utraque,

pro diversitate censutæ, & ex alia parte non cœpta intolerabilis.

Tunc autem imponitur seu annexatur Iuri aut precepto censura lata, quoties imponitur verbis significantibus censuram actu infligi, seu incuto statim post transgressionem, absq; noua & superaddita sententia, vt quando imponitur verbis dominantibus censuram, aut alijs, addito tamen quo ex illis tribus verbis, nempe, vel late sententia, vel ipso facto, vel ipso Iure, quando annexatur Iuri, & etiam quando imponitur Verbis censura praesentis Indicatiui, vt quando dicitur excommunicamus, suspendimus, interdicimus. Imò etiam quando imponitur Verbis praesenti Imperatiui, aut Optatiui, quibus non committitur, aut quali imperatur alteri executio seu inflatio censura, vt quando dicitur, incidat, aut incurrit excommunicationem: et etiam (quidquid dicat Nauarrus cap. 27. n. 1.) quando imponitur Verbo substantiuo praesenti Imperatiui, aut Optatiui, aut futuri Indicatiui, addito tamen Participio præteriti, vt quando dicitur, sit excommunicatus, aut erit excommunicatus, etiam quando imponitur alijs Verbis de futuro, quibus idem significatur, vt quando dicunt, accedit, aut incurrit excommunicationem.

Tunc imponitur aut annexatur Iuri aut praeserto censura ferenda, seu sententia ferenda, quando imponitur verbis, quibus non significatur itam incurri aut infligi post transgressionem, absq; superaddita Iudicis sententia; vt quando imponitur illos verbis communitatoris, non addito verbo late sententia, nec ipso facto, nec ipso Iure, nec alijs æquivalente, vt quando tantum dicitur, sub pena excommunicationis, & quando imponitur verba censuræ de futuro, vt quando dicitur, excommunicabimus, suspendimus, & quando imponitur Verbis praesenti Imperatiui, aut Optatiui, quibus quasi imperatur & committitur alteri execuicioles inflatio censura, vt quando dicitur, excommunicatur, suspendatur.

Addimus, vt optimè Attila 2. p. cap. 1. dub. 1. & Egidius disp. 13. n. 22. quod quando verba relinquent dubium, an contineant censuram latam, dicendum est non contineat illam, sed tamen ferendam; quia oda sunt restringenda.

DIFFICULTAS VI.

Quæ requirantur in ferente Censuras ad eas validè ferendas.

Primò ad validè ferendas censuras requiri potestas seu iuris dictio ad eas ferendas, reputet, & quod nō sit impedita, aut per legittimam appellationem, antequam censura incurritur, ex cap. 1. de Appellationibus, in 6. aut per legitimam recusationem, etiam antequam censura incurritur; aut per excommunicationem, aut per suspensionem, sive ipsius ferentis censurares cap. Audimus. 24. q. 1. fine illius à quo dependet potestas ferendi censuras, vt per excommunicationem aut suspensionem delegantis iurisdictionem, quando ferens censuras est delegatus, si res comit inceptra, aut per excommunicationem, aut suspensionem Episcopi; quando Vicarius seu Provisor illas fert ex cap. 1. de Officio Vicarij, in 6.

Secundò requiratur ad validè ferendas censuras, quod eas ferens ferat, aduentens & intendens eas infligere; quia si non aduerat quid ageret, non fer-

De Censuris in communi.

fert illas validè, quia non agit ut homo: imò requiritur, quid aduertat plena aduentitia, alias sufficiens ad mortale; quia absque ea pronuntiatio censuræ non erit simpliciter humana; & si non ferat censuras intendens eas infligere, non fert illas validè: quia intentio est, quæ dat valorem actionibus humanis, ex cap. *cum voluntate*, 54. de Sententia excommunicationis; & præter dictam aduentitiam & intentionem requirit etiam expressio exterior dictæ intentionis, verbis, aut scripturâ, aut nubibus facta, alias non erit sensibilis & humana, & quid ea sufficiens exprimatur latio censura humus aut illius.

Egidius. Quid autem censura feratur metu graui, seu cadente in virum constantem, non oblitat valoris censura, vt contra nonnullos docent *Egidius* disp. 13. dub. 5. & communiter Doctores, quia censura sic lata nullo Iure irritatur: quia in primis non Iure naturali, quia quamvis eo metu fiat, est simpliciter voluntaria; deinde non Iure aliquo positivo, quia nullum est quo irritetur, etiam si abdito lajura, quamvis favorabilis ipsi absoluendo, irritetur, in cap. *Vinco*, de Ijs quæ vi mœtive causa sunt, in 6. quia ad hanc irritandam fuit maior ratio, quam ad irritandam lationem censurae; quia crebrus contingit absolutionem fieri metu, quam lationem censurae, præsertim quid nullitas absolutionis metu extorta est fauor potestatis Ecclesiasticae, quæ maximè infirmatur, si absolutione sic extorta maneat valida, non verò si latio censurae alias iusta; & magis prospicendum est fauori potestatis Ecclesiasticae, quam de linquentis indigni fauore.

Tertiò ad validè ferendas censuras requiritur, quod eas ferens, adhuc in suos subditos, sit intra suum territorium, seu intra locum sua iurisdictionis, vt patet ex Clementina vnica, de Foro competenti; quia iurisdictione contentio, qualis est ad ferendas censuras, exercetur pro tribunali, in quo nequit quis extra suum territorium sedere. Vnde Epitocus existens extra suum territorium, non potest validè ferre censuras, adhuc in suos subditos. In ea tamen Clementina conceditur Episcopis vi expulsis à suo Episcopatu, vt in loco ei viciniori suam iurisdictionem exercant, petita (quamvis non obtenta) licentia ab Episcopo loci.

Quartò requiritur, quid ferens censuras, eas ferat contra alterum, & non contra seipsum, vt constat ex can. 2.4.q.4. quia censura, ytpote pœna, tantum potest ferri ex vi coactua in subditum, & nemo est sibi neque sua legi subditus, quod vim coactiam: ac proinde Iudex prohibens aliquid sub censura, eam non incurrit, quamvis quoad vim directiua teneatur sua prohibitione cui an nexuit censuram: imò requiritur, quid eam non ferat in propria causa, nisi vt violentiam sibi factam repellat, seu per modum defensionis, vt constat ex cap. *Delicto*, 6. de Sententia excommunicationis, in 6.

DIFFICULTAS VII.

Qui possint ligari Censuris.

Conueniunt Doctores, eos omnes & solos posse censuris ligari, qui alicui superiori Ecclesiastico, habenti iurisdictionem in foro exteriori, subditi sunt. Quia sicut ferre censuras, est

DIFFIC. VI. & VII.

551

actus omnis & solius dicti superioris; ita etiam censuris ligari, est omnis & solius subditii dicti superiori, vt deducitur ex cap. *A nobis*, 21. de Sententia excommunicationis, & ex cap. *Cum inferior*, 16. de Maioritate & obedientia.

Vnde creature irrationalis, vt locusta, non possunt censuris ligari, quia non sunt subditæ aliqui superiori Ecclesiastico; quamvis ab Ecclesia instituta sint quedam imprecatio[n]es, quibus a Deo postular destructionem quarundam, quæ fructus terra deuastant: nec angeli adhuc mali, quia non sunt subditii alicui superiori Ecclesiastico: nec homines non baptizati, quamvis sint Cat[holi]cumi, quia adhuc isti non sunt subditii Ecclesiæ, quia nondum ad eam pertinent, quia nondum receperunt Baptismum, qui est ianua ad Ecclesiam: nec Papa, quia nulli superiori Ecclesiastico in foro exteriori subditus est.

Imò nec defuncti possunt censuris ligari, vt contra nonnullos Theologos & Iuristas docent communiter Doctores, quia scilicet non sunt subditii Ecclesiæ militanti, quia ei non est concessa potestas ligandi directe, nisi eos qui super terram sunt: & ideo qui viuens non incurrit censuram, nequit eam post mortem incurrire; ac proinde qui viuus mandat occidi Clericū, qui post mortem ipsius mandantis occiditur, non incurrit excommunicationem, quam incurriter si viueret. Imò defunctus, qui censura ligatus moritur, non perseuerat propriè & directè ligatus, quia iam in se ipso non est capax censurae. Nihilominus in alijs fidelibus viuentibus manet ex voluntate Ecclesiæ obligatio, quæ in eis esset si censura ligatus viueret, quoque defunctus absoluatur, & consequenter per absolutionem non absoluatur directe & in se ipso; & quia non est in se ipso ligatus, & quia non habet superiorem à quo possit in se ipso absolu: absoluatur tamen indirecte quoad alios fideles, vt possint eum sepelire in loco sacro, & pro eo suffragia offerre: sicut etiam quando post mortem censura ligatur, vt aliquando fieri in Ecclesia, dicitur in c. *A nobis*, 18. de Sententia excommunicationis, tantum ligatur indirecte, & quoad alios, vt nequeant eum sepelire in loco sacro, nec pro eo suffragia offerre. Et hoc tantum modo in nonnullis Concilijs aliqui haereticci sunt post mortem anathematizati, si anathematizatio in eis sumitur pro excommunicatione: & fortè non sumitur proœa, sed pro execratione & detestatione, vel pro declaratione qua declarantur fuisse in vita excommunicati.

Nihilominus corpora defunctorum possunt comburi, aut aliter malè tractari, quia sunt res quedam externæ, & super terram, de quibus, sicut de alijs rebus exteris ipsius defuncti, Res publica tam fœcularis quam Ecclesiastica potest disponere, vt expedierit ad bonum commune, neque potestate seu iurisdictione in ea corpora tamquam in subditos, sed tantum tamquam in res pertinentes ad Rem publicam.

Nec idem potest à se ipso censuris ligari, quia non est sibi ipsi subditus, saltem quoad vim coactiam, vt diximus Difficultate præcedenti.

Nec pueri ante vsum rationis, nec perpetuū amens, qui ante vsum rationis in amentiam inciderunt, possunt ligari censurā prærequisite propriam culpam, quia sunt culpæ incapaces; bene tamen, quidquid alij negent, possunt ligari censurā

sunt non prærequisite propriae culpam, vt interdicto personali, sed non quoad effectus in prohibitione consistentes, quia sunt incapaces prohibitionis, sed quoad alios quorum sunt capaces, vt quoad priuationem Ecclesiasticæ sepulturæ, ex qua priuatione redundat in alios fideles prohibito eos sepeliendi in loco sacro.

Pueri tamen impuberis, ratione videntes, possunt simpliciter ligari quacumque censura à lure lata, vt constat ex cap. 1. & ex ultimo de Sententia excommunicationis; & merito: quia ex una parte possunt peccare adhuc mortaliter, & ex altera nullo Iure censura contra eis lata irritatur.

Imò, vt contra Hugolinum cap. 17. §. 3. num. 5. & contra Abbatem docent Suarez disp. 5. sect. 2. & Egidius disp. 13. dub. 6. possunt validè ligari censuris ab homine, quia ex una parte possunt peccare adhuc mortaliter, & ex altera nullo Iure censura contra eos lata irritatur, imò nec prohibetur contra eos ferri; ac proinde, vt indicat Egidius,

id potest licet fieri a superiori. Quod vero non percipient ordinem iudicarium, non obstat, vt ligentur censuris generaliter lati; quia tunc non est necessarium ad incusioneum, quod interueniat cum illis ordo iudicarius; imò nec obstat, vt ligentur censuris specialiter lati contra illos, quia instrui possunt de ordine iudicario: sicut etiam possunt ligari alij puberes ordinem iudicarium ignorantibus, quia etiam possunt instrui; imò & quamvis non possint, cum possint medio procuratore se defendere. Quod si impuberis ratione videntes possunt censuris ligari, etiam de facto ligantur quando in eis est causa sufficiens, vt contra Valquez de Punitientia quaest. 90. art. 2. dub. 4. supponunt

Alterius. Egidius. Alterius lib. 3. disp. 10. c. 4. & Egidius, & quod censuram Iure latam supponit in cap. 1. & vlt. de Sententia excommunicationis.

Idem quod diximus de pueris ante vsum rationis, & de perpetuò amentibus ante illum, etiam est verum in perpetuò amentibus, qui post vsum rationis in amentiam inciderunt, excepto quod isti possunt ligari censuris, & de facto ligantur, quando ante amentiam dederunt causam sufficiemt, sed non ligantur quoad effectus in prohibitione consistentes, quia iam sunt incapaces prohibitionis, sed quoad alios, quorum sunt capaces. Qui vero incidit in amentium tantum temporaneam, potest ligari censuram etiam quoad effectus in prohibitione consistentes (si alii sit aut fuerit causa sufficiens) quia sicut habitualiter & quasi in actu primo retinet vsum rationis, quamvis pro eo tempore impeditum, ita etiam est capax prohibitionis in actu primo, etiamsi ab obligacione in actu secundo pro eo tempore excusetur ob dictum defectum.

DIFFICULTAS VIII.

Utrum existens in alieno Episcopatu, possit ligari censuris à suo Episcopo.

Conueniunt Doctores, existente extra suum Episcopatum in alieno, non ligari censuris annexis statuto perpetuo, seu constitutioni perpetua sui Episcopatus, vt constat ex cap. 2. de Constitutionibus, in 6. vbi redditur ratio huius, quia scilicet extra territorium Ius dicenti non pareatur impunè: quibus verbis supponitur, Episcopum

non habere iurisdictionem ad dicendum Ius extra suum territorium, quia dicitur, existente extra suum Episcopatum non obdere suo Episcopo, non fieri dignum poena. Et idem est quando quia existit in loco exempto à iurisdictione suo Episcopi, quamvis intra suum Episcopatum, vt contra Archidiaconum & contra alios docent communiter Doctores, & deducitur ex cap. *Cum Episcopis.* 7. de Officio Ordinarij, & ex cap. 1. de Primitiis, in 6. & merito: quia locus ille est formaliter extra territorium sui Episcopi, cum sit extra iurisdictionem illius. Nomine autem loci exempti, quod hinc effectum, intellegit locum exceptum ratione sui, vt sunt Abbatae aliquae, & Prioratus aliqui, & non intelliguntur Monasteria Religiosorum, vt contra Henriquez & Aulam docent Suarez disp. 5. sect. 4. & Egidius disp. 13. dub. 7. quia locus Monasterij non est exceptum, sed tantum Religiosi ipsi, qui non ratione loci, sed ratione sui sunt subditi suis Pratis Religionis, sicut filij parentibus, & vxor marito, & vbiique terrarum possunt à suis Superioribus ligati censuris, sine annexis statuto perpetuo, sive pracepto, vt adiungit Egidius num. 64. Quod intelligimus de censuris annexis statuto tonus Religionis, & pracepto Generalis: quoad Provinciam vero & Superioris immediatos domorum, standum est legibus & consuetudinibus Religionum.

Est tamen difficultas, An subditus Episcopi existens in alieno Episcopatu, possit ligari censuram annexis pracepto, sive generali sive speciali sui Episcopi.

Suarez disp. 5. sect. 5. & Syrus lib. 1. cap. 1. partem affirmatorem tenuit, quia praecipuum de censura ei annexa, non tam resipient territorium seu locum iurisdictionis, quam per sonas subditus, ac proinde obligat suos subditos, & censura ei annexa eos ligat vbiunque sint.

Henriquez vero lib. 13. cap. 26. & Egidius disp. 13. num. 61. partem negativam trahunt, & merito: quia iurisdictione Episcopi non extendit ultra suum territorium, vt satis significat Pontifex in dicto c. 2. dum reddens rationem, ob quam qui extra territorium Episcopi furantur, non ligentur statuto Episcopi excommunicantur, sive impunè, vbi per Ius dicere non intelligit ferre statutum seu legem, quia ferè idem est, non potest ferre statutum, quia non potest illud ferre; sed idem est ac vti iurisdictione; ac proinde Episcopus tantum habet iurisdictionem in personas ratione territorij, quando in eo habent domicilium, sive quod domicilium.

Addimus tamen (in quo Doctores concuerunt) subditum existente in alieno Episcopatu, possit ligari censuris à suo Episcopo ratione delicti commissi in proprio Episcopatu, vt si habens carnem animalium non resideat, quia est alienus, & existens in alieno Episcopatu, quia tunc omnia residentia fit in proprio Episcopatu: aut si quis furum fecit in proprio Episcopatu, & in alieno existens non satisfacit, quia ratione delicti committit quis forum, vt dicitur in cap. vlt. de Foro competenti. Vnde in dictis casibus existens in alieno Episcopatu, incurrit censuram annexam statuto aut pracepto, sive generali, sive speciali nominato (sive ante egredium à suo Episcopatu, sive post)

ex consensu Episcopi loci in quo est, qui requisitus consentire debet, quia alter Episcopus habet ius ratione delicti) quia ex una parte statuto aut præcepto notificato, censura, quia ei annexatur, executioni mandatur ab ipso actu aliquo iudiciali faciendo in alieno territorio, quia in eo inualidè fieret absque consensu Episcopi illius territorij, quamvis iniuste negato; & ex altera parte ratione delicti commissi in proprio Episcopatu, maner in alieno territorio subditus suo Episcopo.

DIFFICULTAS IX.

Virum existens in alieno Episcopatu, possit ligari Censuris ab Episcopo Episcopatus in quo est.

36 Conveniunt Primò Doctores, existentem in alieno Episcopatu, animo semper manendi in eo, obligari statutis illius Episcopatus, & præceptis illius Episcopi, & ligari censuris eis annexis, quia ex tunc acquirit domicilium, & fit incola illius loci: & idem est, ut non pauci contra nonnullos docent, quando est in eo Episcopatu animo ibi manendi ad medietatem anni plus minùsve, quia et acquirit quasi domicilium.

Conveniunt Secundò, existentem in alieno Episcopatu absque dicto animo tamquam hospitem & alienigenam (de quo procedit difficultas) posse ratione delicti in eo Episcopatu committi, ante publicationem præcepti generalis, & ante intimationem speciale, ligari censura annexa ipsi præcepto, sive generali Episcopi Episcopatus in quo est, ei notificato in eo Episcopatu, sive generaliter, si est generale, sive specialiter, si est speciale; vt si committit furum, vt satisfaciat: quia ratione delicti fortuit quis forum quad illud delictum, vt dicitur in cap. vlt. de Foro competenti. Addimus, ei notificato in eo Episcopatu, quia, vt contra nonnullos adiuvant Aulla 2. part. cap. 3. disput. 2. dub. 3. & Aegidius disp. 13. num. 59. si ante notificationem præcepti egreditur ab eo Episcopatu, non ligatur censura, tali præcepto sive generali sive speciali annexa, nisi post egredium ei notificetur ex consensu Episcopi proprij, aut alterius in cuius territorio sit, qui requisitus consentire tenetur, quia Episcopi loci habet ius ad id ratione delicti.

Est tamen difficultas Primò, An alienigena existens in alieno Episcopatu, ligetur censura generaliter latè annexa dicto seu præcepto generali Episcopi Episcopatus in quo est lata, non in facti actionem delicti antea committi.

Glossa in cap. *A nobis*. 2. de Sententia excommunicationis, partem affirmatiam tuerit: quia ratione violationis edicti fit subditus ei Episcopo.

Aegidius verò disput. 13. nu. 58. & communiter Doctores partem negatiuam tradunt, & absque dubio traditur in dicto cap. *A nobis*. & merito: quia ille, quamvis sit in eo Episcopatu, non est subditus ei Episcopo, vt supponitur in dicto c. *A nobis*, quia non acquiuit domicilium, nec quasi domicilium in eo, ratione cuiusquis ad parochiam & ad Episcopatum pertinet: ergo non obligatur eius præcepto generali, nec ligatur censura ei annexa. & ob hanc rationem etiam non ligatur censura specialiter annexa præcepto spe-

ciali, sicut nec obligatur ipso præcepto, quia scilicet non est ei subditus.

Ad rationem autem Glossæ negamus, alienigenam ratione violationis præcepti generalis aut specialis Episcopi, non continentis materiam aliàs Iure naturali aut diuino prohibitam, fieri subditum ipsi; quia tali violatione non delinquit, quia nondum est ei subditus, vt eius præcepto obedire teneatur. Et quamvis fiat, quando præceptum Episcopi continet materiam aliàs Iure naturali aut diuino prohibitam, quia vibratione illius fit delinquens contra præceptum naturale aut diuimum, fit tamen solum subditus ipsa violatione, vt ipsi Episcopo post violationem præcipienti, sive generaliter sive specialiter, pro violatione obediat, & vel ligetur censura annexa præcepto satisfaciendi, si non satisfaciat.

Secundò est difficultas, An alienigena ligetur censuris annexis statuto perpetuo Episcopatus in quo est.

Fillius Tract. 11. c. 5. in fine, partem affirmat, tuum tuerit, quia statutum perpetuum respicit territorium, & personas ratione territorij.

Aegidius verò vbi supra partem negatiuam tradit, & merito: quia nemo obligatur statuto, ac Aegidius. proinde nec censura ei annexa ligatur, nisi ratione domicilij, aut quasi domicilij fiat incola illius Episcopatus aut Reipublice, vbi est statutum illud: quia statutum ita respicit territorium, & personas ratione illius, vt non respiciat omnes qui in eo sunt, sed tantum eos qui ad illud pertinent, & sunt incola illius.

Observandum est, in quo Doctores conueniunt, statuto anteà facto, & censurā ei annexā, etiam comprehendit eos qui post factum statutum sunt subditū; quia obligatio statuti etiam durat eo tempore quo iam sunt subditū: imò addimus, vt contra Sayrum & Aulam adiuvant Suarez disput. 5. sect. 5. & Aegidius num. 59. edicto seu præcepto generali, & censura ei annexa, comprehendit eos qui post publicationem edictum sunt subditū suarez. Aegidius modo, quia etiam post publicationem edicti durat eius obligatio, & impositione penae, alias tunc non comprehendet eos qui erant subditū tempore publicationis.

Vagi verò, seu vagabundi, ligari possunt censuris, ab Episcopo loci in quo acti habitant, & non ab alio Episcopo, quia sunt subditū Episcopi illius, & ei soli, quia actualiter habitato in his est loco domicilij, quia non habent alium modum domicilij; quod eis conuenit Iure non scripto, sed vnu & praxi introducto.

DIFFICULTAS X.

Virum Censura possit validè ferri ob peccatum tantum veniale.

Supponimus, in quo Doctores conueniunt, censuram strictè sumptim non posse ferri validè (& consequenter nec incurri) nisi ob peccatum seu culpam, quia censura est pena qua necessariò respicit culpam.

Est tamen difficultas, An ferri possit & incurri ob peccatum tantum veniale.

Circa quam conueniunt Doctores Primò, excommunicationem maiorem non posse, nisi ob peccatum mortale, vt dicitur in can. *Nemo Episcoporum*. 11. quæst. 3. quia est pena grauiissima,

41
Aaa &

& consequenter peccato veniali, vt pote leui, maior, inaequalis, & iniusta, ac proinde nulla, quando ob peccatum tantum veniale fertur. Vnde non potest validè ferri nec incurri ob non parendum Superiori in re leui. Imò vt contra Glosam in cap. Duo. 96. docent communiter Doctores, nec ob non comparendum coram Iudice in re leui; quia nec in non parendo Superiori in re leui, nec in non comparendo coram illo in re leui, potest esse nisi tantum peccatum veniale, seu leue.

Conueniunt Secundò, excommunicationem minorem posse ferri & incurri ob peccatum tantum veniale, quia omnibus peccatis est pena leuis; quia quamvis ex obiecto sit graue malum, ob maximam tamen facilitatem qua auferri potest, est leue: quia auferri potest à Confessario ordinario, imò à quolibet simplici Sacerdote. Vnde id intelligitur de excommunicatione minori, vt nunc fertur, quæ tantum fertur à Iure, quam potest Confessarius peccati venialis auferre: & etiam potest intelligi de excommunicatione minori, si feratur generaliter ab homine, qui etiam potest à Confessario peccati venialis auferri. Non tamen est verum de excommunicatione minori, si specialiter feratur ab homine, quia hæc tantum potest à Iudice in foro exteriori auferri; ac proinde tunc esset grauis pena, quia est graue malum ex obiecto, & esset difficile ablato.

42 Est ergo punctum difficultatis, an suspensio & interdictum integrè & plenè, vt communiter feruntur, possint validè ferri (& consequenter incurri) ob peccatum tantum veniale. Addimus, integrè & plenè, vt communiter feruntur; quia si tantum sint ab una actione, & ad breue tempus, vt ferri possunt pro arbitrio Iudicis (quamvis tunc non erant censurae) possunt, vt pote pena leues, ferri & incurri ob peccatum tantum veniale.

Caietan. Caietanus v. Precepti transgressio, Nauarrus cap 27. num. 165. Henriquez & Auila, absolute & absque villa limitatione docent, posse ferri & incurri ob peccatum tantum veniale, quia etiam excommunicatione minor potest, & tamen est major pena quam suspensio & interdictum, adhuc plenè & integrè lata.

Saurez. Saurez verò disp. 4. sect. 4. Aegidius disp. 13. dub. 8. & Vasquez 1.2. disput. 158. docent non posse, & merito (excepto interdicto particulari personali puro, lato à Iure, vel generaliter ab homine, & non referuato) quia suspensio & interdictum plenè lata, sunt ex obiecto grauia mala, & (excepto dicto interdicto) non possunt facilè auferri, sicut auferunt excommunicatione minor (ex quo habent, quòd sint maior pena quam excommunicatione minor) quamvis non referuuntur, non possunt auferri à Confessario ordinario (sicut potest auferri excommunicatione minor) vt de suspensiōne dicemus in suo Tractatu Difficultate x. & de Interdicto Difficult. xvi. Excepimus interdictum personale particolare purum (id est, non adiunctum locali) latum à Iure, vel generaliter ab homine, & non referuuntur, vt possint ob peccatum tantum veniale ferri & incurri, vt dicemus in suo Tractatu Difficult. xxi. quia ex alia parte istud (sicut & alia) non est intensius maior, imò est minor priuatio quam excommunicatione minor, & ex alia ita facilè potest auferri, ac excommunicatione mi-

nor, quia potest à Confessario ordinario auferri, vt dicemus in eo Tractatu Difficult. 16. & statim expendumus; & ex alia non est adiunctum interdicto locali, quod non potest nisi ob grāce peccatum ferri, vt dicemus in eo Tractatu Difficult. xvi. Quòd autem nulla suspensio, & nullum interdictum, nisi dictum, possint auferri à Confessario ordinario, probatur: quia illa censura, & ea sola potest à Confessario ordinario auferri, cuius abfoliū non referuatur, & potest sacramentaliter fieri (quia isto solo modo potest ordinarius Confessarius censuram auferre) & cuius abfoliū prærequiritur ad absolutionem à peccatis, vt Confessarius non impeditur ista censura à suo officio, & cuius absolutione non perturbat tribunal ferentis censuram; vt contingit, quando persona ligata censura est judicialiter incognita; quia censura lata fuit à Iure, vel generaliter ab homine. Nulla autem suspensio impedit absolutionem à peccatis, quia dari potest suspensio, manenti suspensio, nec interdictum personale speciale mixtum, adiunctum generali, sicut nec istud generale locale ex concessione Pontificis in cap. Ammaller. 2.4. de Sententia excommunicationis, in. Et quamvis locale speciale, & generale personale, verè impedian absolutionem à peccatis, nihilominus non possint auferri à Confessario ordinario, quia ablatio eorum requirit iurisdictionem extriorem, & etiam ablatio interdicti generalis localis; quia nequeunt auferri sacramentaliter, qui nec locus, sive specialis sive generalis, nec communitas possunt sacramentaliter abfoliū.

Vnde quod dicitur in cap. Nuper. 39. de Sententia excommunicat. nempe excommunicationem latam à Iure, quando non referuatur, posse ab ordinario & à proprio Sacerdote auferri, est verum generaliter, in excommunicatione lata à Iure, de quo ibi est sermo, & etiā in excommunicatione lata generaliter ab homine non referuata: quia excommunicatione impedit absolutionem à peccatis & absolutione ab excommunicatione, tam lata à Iure quam lata generaliter ab homine, non turbatur tribunal ferentis illam, quia persona facta excommunicata non est judicialiter cognita, ac proinde ab Ordinario fieri potest tam in foro exteriori quam in sacramentali, si alia est Confessarius, quia in utroque habet iurisdictionem, & à proprio Parochio Sacerdote in foro tantum sacramentali, quia tantum in hoc habet iurisdictionem. Et idem, ob eandem rationem Pontificis, est in aliis censuris; quia id docet Pontifex non desinendo, sed declarando intentionem excommunicantis, & non reseruantis excommunicationem, vt patet ex contextu. Et eadem est intentio in ferente alias censuras, & eas non reseruant, proportione tamen accommoda, ita vt censura, quæ exigunt ad sui absolutionem iurisdictionem exteriorem, vt sunt suspensio ob rationem dictam, & interdictum personale generale, & utrumq[ue] locale & personale speciale, adiunctum locali sive generali sive speciali, tantum possint auferri ab Ordinario iurisdictione exteriori; & que possint sacramentaliter auferri, & absque turbatione tribunalis ferentis, vt sunt interdictum personale speciale purum latum à Iure, vel generaliter ab homine, possunt etiam auferri à proprio Parochio Sacerdote, quia potest sacramentaliter absoluere, & ob hanc rationem etiam à Confessario ordinario.

Nulla ergo suspensio potest validè ferri ob peccatum tantum veniale, non solum specialiter ab homine, sed nec à Iure, nec generaliter ab homine; quia nulla potest facilè auferri, quia nulla potest à Confessario ordinario auferri, & nullum interdictum potest validè ferri specialiter ab homine ob peccatum tantum veniale: quia eo ipso non potest facilè auferri, quia non à Confessario ordinario in foro Sacramentali, sed tantum à Iudice ipso in foro exteriori, sicut etiam excommunicationis minor, si feratur specialiter ab homine, non potest ob peccatum tantum veniale ferri validè, ob eandem rationem.

Ex dictis deducitur, eum, qui in violatione statuti aut præcepti, cui annexa est censura aliqua, excusatatur à peccato prærequisito ad lationem validam & ad incursum illius, siue mortali siue veniali, pro diuersitate censurarum, quo cumque modo excusatetur, siue defetū adiutentia, siue vi aut metu, siue graui aliqua necessitate, siue alia via, non incurritur eam censuram.

DIFFICULTAS XI.

Utrum Censura possit ferri ob peccatum purè internum.

Adrianus.
Medina.
Corduba.

49

Concilium
Gangrenense

Adrianus Quodlibet. 8. qu. 1. lit. C. Medina C. de Pœnitentia, tract. de Oratione qu. 15. & Corduba lib. 4. Quæstionum Theolog. qu. 13. docent, ferri posse censuram ob peccatum purè internum. Et ratione probatur; quia potestas Ecclesiæ est spiritualis, ergo potest præcipere & prohibere actus purè internos & spirituales, & inobedientes præcepto, aut prohibitioni, censuris punire. Et confirmatur variis exemplis; quia in Clement. 1. de Hereticis, excommunicantur Inquisitores, qui in causa fidei, odio vel amore aliquid omittunt; & in Clementina 1. de Statu Monachorum, excommunicatur Monachus Benedictinus, qui abfque licentia Prælati se confert ad Curiam Regiam animo accusandi illum: & in can. *Siquis*. d. 30. desumpto ex Concilio Gangrenensi cap. 18. anathematizantur, qui in die Dominicæ ieunant in contemptu eiudem diei: & in pluribus Canonicis Conciliorum anathematizantur, qui crediderint contra id quod in ipsis decernitur.

Suarez vero disp. 4. sect. 2. Egidius disp. 13. dub. 8. Vasquez 1. 2. disp. 160. & communiter Doctores docent (& meritò) non posse adhuc validè ferri censuram ob peccatum merè internum, quod non exeat in actum exteriorem sensibilem. Quod deducitur ex c. *Tra nos*. 34. & ex cap. *Sicut tuos*. 33. de Simonia, & ex can. *Erubescant*. 32. Et ratione probatur, quia homo nequit actus purè internos cognoscere, ergo quamus sit superior, nequit de illis iudicare, nec eos præcipere nec prohibere; ac proinde nec eos, nec eorum omissiones, censuris nec alia pœna punire. Cum hoc tamen bene stat, quod prohibito actu exteriore, etiam indirecte & per accidens, maneat prohibitus actus interior efficas voluntatis; quia est causa actus exterioris prohibiti; & prohibito seu facto illico actu exteriore, nequit non esse illicitum, ad illum conari: nihilominus pœna imposta pro opere exteriori, non incurritur ob effectum efficiacem illum, si non fiat opus ipsum; quia pœna non deri-
uerat secundario ex actu exteriore in effectum ef-

ficacem, sicut deriuatur culpa seu malitia.

Potest tamen Ecclesia non ordinaria potestate suprema legislatoris humani, sed extraordinaria & speciali Christi commissione, gerens vicem Christi, à peccatis purè internis absoluere, & in votis purè internis dispensare.

Ad rationem ergo aduersariorum respondemus, quod quamvis potestas Ecclesiastica etiam quodam forum contentiosum sit spiritualis, id est, circa ea quæ conductunt animæ ad vitam æternam; quia tamen resideret & concessa est hominibus modogenerali & ordinario, qui verè sunt sensibiles, & dependentes à sensibus cognoscentes & iudicantes; ideo talis potestas directè non se extendit, nisi ad ea quæ sensibus percipi possunt.

Ad confirmationem desumptam ex dictis exemplis respondemus, ut optimè Vasquez, nullum *Vasquez* actum interiore contentum in illis præcipi, neque prohiberi, nec puniri ab Ecclesia, nisi verbo aut alio signo exteriùs indicetur, quamvis coniungatur cum exteriore actu; ac proinde Inquisitores non incurrit excommunicationem, quamvis ex odio vel amore non procedant in causa fidei, nisi signo aliquo exteriùs indicent omissionem procedendi prouenire ex odio vel ex amore; nec Monachum Benedictinum, quamvis ad. at Curiam animo accusandi Superiorem, nisi exteriùs indicet adire eo animo; nec eos, qui in contemptu diei Dominicæ ex die ieunant, nisi indicent exteriùs id fieri in contemptu; nec eos, qui interius discredunt, nisi exteriùs indicent animum hereticum, immo non sufficit potestā fateri se interius discreduisse, nec adiisse Curiam eo animo, nec non processuisse in causa fidei ex odio aut ex amore; quia id non est discredere, nec adire Curiam eo animo, nec non procedere in causa fidei ex odio aut ex amore.

DIFFICULTAS XII.

Utrum Censura possit ferri ob peccatum exteriū, absque inobedientia respectu Ecclesiæ.

Supponimus, Iudices Papa inferiores non posse licet ferri censuram ob peccatum exteriū præteritum, factum absque inobedientia seu contumacia respectu Ecclesiæ, seu ministrorum Ecclesiæ, id est, quando non præcessit aliqua iuridica monitione, teniūlio, aut prohibitio, qua monerint opus illud peccati non esse faciendum: quia ferre censuram, non præsupposita dicta monitione, prohibitum est Iure canonico in cap. *Romana*. 5. & in cap. *Constitutionem*. 9. de Sentent. excommunic. in 6. & in cap. *Reprehensibilis*. 26. de Appellatione, & in aliis capitibus Iuris.

Est tamen difficultas, An censura possit à dictis Iudicibus validè ferri absque dicta inobedientia, id est, ob peccatum quod non sit contra Ius aut præceptum Ecclesiasticum, quamvis sit contra Ius naturale, aut diuinum, aut humanum sæculare.

Caietanus 2. 2. quæst. 69. art. 2. Almaynus de Poefitate Ecclesiastica cap. 10. & Corduba lib. 2. *Caietanus*, quæst. 27. ad 2. docent, excommunicationem maiorem (ac proinde maiori ratione suspensionem & interdictum) posse validè ferri, etiam à Iudicibus inferioribus, ob peccatum exteriū, absque dicta inobedientia.

Aaa 2

Quod

Quod variis exemplis & canonibus probatur, in quibus dicitur lata censura, nulla facta mentione monitionis: eis tamen id non probatur efficaciter; quia quamvis in eis non fiat mentio dictæ monitionis, non tamen significatur, nec supponitur non fuisse factam.

Ratione tamen probatur, quia peccatum exterius, quamvis non sit contra præceptum Ecclesiasticum, potest esse dignum censura, & potest ab Ecclesia puniri in bonum animæ illius qui peccat; & ex alia parte censura ex eo, quod feratur absque inobedientia respectu Ecclesie, non irritatur Iure aliquo: ergo ferri potest validè ob peccatum exterius, quod non sit contra præceptum Ecclesie.

Suarez verò disp. 4. sect. 5. Auila 2.p. c. 5. dis-
put. 1.dub. 10. Aegidius disp. 13. dub. 8. Valsquez
de Excommunic. dub. 12. & communiter Doctores
res docent, censuram non posse validè ferri à Iu-
dicibus (ac proinde nec incurri) nisi ob peccatum
exterius inobedientia seu contumacia respectu
Ecclesie, & merito: quia excommunicatione (im-
etiam suspensio & interdictum, vt sunt censurae)
instituta est ab Ecclesia in pœnam contra sibi con-
tumaces seu inobedientes; quia eam instituit ex-
citata & admonita à Christo illis verbis Matth. 18.
*Quod si Ecclesiam non audierit, si tibi sicut ethni-
cus & publicanus. Amen dico vobis, quemcumque al-
ligaueritis super terram, erunt ligata & in calo. &*
ob id ad eam infligendam, præcipitur Iure cano-
nico fieri admonitionem, imò trinam, aut unam
pro tribus, ad imitationem tria admonitionis,
quam Christus vbi supra præscripti fieri pecca-
tori, quamvis unam tantum præscripti fieri ab
Ecclesia, & alias duas à proximo. Ergo contra
institutionem & naturam excommunicationis, &
alarum censuram est, ferri ob peccatum quod
non sit inobedientia seu contumacia respectu
Ecclesie; ac proinde altera erit nulla & inua-
lida, non Iure Ecclesiastico puro superaddi-
tio naturæ censura, sed Iure Ecclesiastico natu-
rali, id est Iure suæ naturæ quam habet ex Ec-
clesia institutione. Ex quo constat ad rationem
adversariorum.

Id verò quod addunt Suarez, Auila & Aegi-
dius, nempe valorem censura prærequisiti con-
tumaciam respectu Ecclesie comminantis sub
censura, falsum est, vt indicant Contrauias 1.p.
§. 9. & 10. & Valsquez dubit. 16. ad finem; quia
absque fundamento aliquo talis comminatio re-
quiritur, imò contra rationem: quia quamvis ea
comminatio non fiat ab Ecclesia, qui ei non obe-
dit, verè dicitur contumax in Ecclesiam, & eam
non audire, quod sufficit vt censura puniatur.
Quod non leuiter confirmatur ex eo, quod in c. V^e
an. 2. de Constitutionibus, in 6. vt quid fa-
vorabile & priuilegium statuit, non incurri cen-
sura annexam statuto Ordinariorum, ab eo qui
eam probabiliter ignorat: quo supponitur, quod
incurritur, si id non statueretur; & quod incur-
ratur censura Iure communi lata; ac proinde,
quod inobedientia respectu Ecclesie comminans
sunt censura, non præquiratur ad valorem
censurae, quia qui omnino aut probabiliter igno-
rat censuram, non est sic inobediens Ecclesie.

Addidimus, non posse censuram validè ferri
absque inobedientia respectu Ecclesie, à Iudici-
bus Pape inferioribus; quia contra non paucos

existimamus, posse etiam excommunicationem
validè ferri à Papa absque dicta inobedientia:
quia potest Papa ad ferendas validè censuras
non est limitata ad eas dicto tantum modo feren-
das, quia non est limitata per ipsius institutionem,
per quam inferioribus limitatur, vt patet, quia di-
bi nequit eam auferre nec limitare; nec limitata
est à Christo illis verbis, *Quod si Ecclesiam non au-
dierit, si tibi sicut ethnici & publicani,* quia
Christus illis verbis nec limitauit Ecclesia facul-
tatem ad censuras eo tantum modo instituendas
& ferendas, nec eas eo tantum modo instituit,
quia eas verè non instituit. Nihilominus Papa il-
licitè ferer censuram absque dicta inobedientia,
quando ad secum dispensandum in sua infinita
ratione non sit rationabilis causa; quia Papa suo iure
tenetur quoad vim directiuam.

DIFFICULTAS XIII.

*Vtrum quando Censura fertur ob aliquod
peccatum, tantum fertur ob illud comple-
tum in suo genere.*

C Onuenient Doctores, censuram latam ob
aliquid peccatum, tantum ferri & incurri ob
illud in suo genere completum, vt verbis sonat
Suarez disp. 4. sect. 3. Auila 2. par. cap. 5. disp. 3. ^{sunt}
dub. 5. & Aegidius disp. 13. n. 75. quod non leuiter
deducitur ex cap. *Perpetuo Sanctionis* 7. de
Elect. in 6. Et ratione probatur, quia impunitio
pœna est odiosa, ergo est strictè interpretanda.

Vnde qui conatur percutere Clericum, si ve-
rè non percutit, vel quia erravit, vel quia impun-
itus fuit, vel aliter, non incurrit excommunicationem
canonis. *Si quis suaderit:* & qui percutit
aliquem, si non sequatur mors, non incurrit cen-
suram, si lata sit ob homicidium quousque mors
sequatur: & si non sequitur, quamvis miraculo-
sè impediatur, numquam incurrit; quia quamvis
ante mortem actio ex parte delinquens sit
perfecta, non tamen est perfecta vt significatur
nomine *homicidium*, quod significat actionem
delinquens ut coniunctam cum morte: & qui
seribit ad aliquem, non incurrit censuram latam
ob scribendum ad illum, quousque ad illum per-
ueniat scriptura: & qui profert herefam abique
assensu hæretico interiori, non incurrit excom-
municationem latam contra hæreticos, quia non
est perfectè hæreticus.

Et ob eandem rationem, qui consultit, aut
mandat opus cui est annexa censura, hanc non
incurrit, quamvis ex consilio aut mandato hic
opus (nisi illa sit etiam extensa ad confidentes
aut mandantes) quia qui consultit, aut mandat opus,
non efficit illud in rigore. Imò addimus, quod
quando censura fertur ob consilium aut mandatum,
non incurrunt, si non sequitur opus: &
quamvis sequatur, non incurrit ante opus le-
gatum, quan do censura principaliter fertur tan-
tum propter opus, vt fertur excommunicatione con-
tra mandantes percuti onem Clerici: at quando
censura etiam fertur principaliter ob consilium
aut mandatum, statim incurrit ante secundum
opus: & quamvis numquam sequatur, vt fertur
excommunicatione in c. i. de Homicidio, in 6. con-
tra eos, qui mandant aliquem occidi per affla-
sinos (qua excommunicatione iam non haber lo-

cum, quia iam non sunt assalini) & vt fertur in Clementina de Pœnis cap. 1. contra Religiosos Mendicantes, qui in concionibus docent aliquid animo retrahendi populum à solutione decimorum; subintellige tamen animo exterius expresso, iuxta ea quæ diximus Diffic. xi.

Obseruandum est, censuram latam ob consilium aut mandatum non principaliter, sed tantum accessoriè (qua ratione censenda est ferri, quoties non confit etiam ferri principaliter) quæ non incurrit, nisi secuto effectu, aliquando non incurri, quamvis sequatur effectus: tunc videlicet, quando efficiens effectum non efficit illum, motus consilio aut mandato, sed eodem modo efficit illum, ac si non fuisse consultus nec mandatus; quod contingit, quando consilium aut mandatum vel non fuit à principio efficax, vel si fuit, desistit esse efficax ante effectum secutum. Est tamen differenca inter consilium & mandatum quantum ad desitionem efficacis, quod mandatum eo ipso quod reuocatur, & reuocatio fit nota mandatorio, definit esse efficax, quia in mandato agitur res mandantis, & in eius gratiam, & vt ei placeat; ac proinde cognita opposita voluntate mandantis, etiam mandatum definit mouere, seu esse efficax: in consilio vero non agitur res consulentes, nec in eius gratiam; ac proinde non eo ipso quod reuocatur, quamvis reuocatio sit nota consilii, definit mouere, & esse efficax. Sed an reuocatio, seu pœnitentia, quantum est ex se efficax consilii aut mandati, impedit incursum censurae, dicemus Diffic. xv.

DIFFICULTAS XIV.

Vtrum Censura lata contra facientes, etiam comprehendat consulentes & mandantes.

61 **C**onuenient Doctores, uno aut altero excepto, censurā latā contra facientes aliquod opus, v.g. percussonem Clerici, non comprehendunt consulentes, quando in latione censura id non significatur; quia consulens non dicitur absolute & simpliciter facere opus: qui enim consultit percussonem Clerici, quamvis sit causa moralis percussonis, quæ sit ex vi talis consilii, non tamen dicitur percutere.

Est tamen difficultas, An comprehendantur mandantes, seu commendantes, & committentes alteri opus ob quod fertur censura.

Silvester. Rosella. **62** Silvester Excommunicatio, 9 nu. 79. & Excommunication. 10. quæst. 4. & Rosella Excommunication. 1. casu 43. n. vlt. parvum affirmatum tuerunt, quæ deduci videtur ex c. Mulieres. de Sententia excommunicatio in 6. dum dicitur, eos quorum auctoritate aut mandato alij iniiciunt manus violentias in Clericos, esse excommunicatos excommunicatione lata ab Innocentio II. in can. Si quis suadente diabolo. 17. q. 4. referuata Sedi Apostolice: hæc autem excommunicatione in eo canone tantum fertur contra eos, qui manus violentias in Clericos injiciunt; ergo censura lata contra facientes, etiam comprehendit mandantes. Et ratione insinuata in eodem cap. probatur, quia qui aliquid mandat efficeri absolute, etiam simpliciter dicitur illud efficeri.

Iudeo enim, qui mandat seu committit executori quod aliquem suspendat, absoluere dicitur illum suspendere; ergo censura lata contra facien-

tes aliquid, etiam comprehendit mandantes, quia etiam isti verè & absolute dicuntur illud efficeri.

Nauarrus vero cap. 27. nu. 51. Ægidius disp. 14. Nauartus.
Ægidius. 188. & communiter Doctores partem negatiuā tradunt, & merito: quia lex penalis, ut pote odiosa, strictè est accipienda secundum propriam & rigorosam significationem verborum: qui autem mandat seu committit aliquid efficeri, id non efficit propriè & in rigore, quia mandare & efficeri sunt in rigore distinctæ actiones, quamvis mandans opus aliquando dicatur absolute & simpliciter illud efficeri, tunc videlicet quando id soler effici per alios, ut adficere, suspendere, sepelire mortuum, & alia. Ex quo confit ad rationem pro aduersariis adductam. Quod non leuiter confirmatur ex eo, quod in non paucis Iuribus, quibus fertur censura contra facientes aliquid, etiam adiurit contra mandantes, ut confit ex cap. ultimo de pœnis, in 6. & ex Clementina 1. eodem tit. & ex multis excommunicationibus Bullæ Cœnæ Domini.

Vnde excommunicatione, quæ in dicto cap. *Mulieres.* dicitur aut supponitur incurri ob mandatum percussonem Clerici, non est ex vi dicti Canonis, *Si quis suadente.* in quo tantum fertur excommunicatione contra percutientes Clericum, sed ex vi dicti cap. *Mulieres.* in quo excommunicatione illa late in eo canonе extenditur ad mandantes, ad quam extensionem faciendam motus fuit Pontifex ratione pro aduersariis adducta; quia scilicet ille dicitur committere delictum, cuius auctoritate & mandato committitur, quæ ratio non sufficeret ad illam excommunicationem incurrendam, nisi Pontifex ea morus faceret dictam extensionem: sicut etiam in c. *Quæna.* 47. de Sententia excommunicatio extenditur excommunicatione dicti canonis ad non impedites percussonem Clerici, cum possint, ad quam extensionem mouetur Pontifex, quia illi consentiunt (& consequenter etiam extenditur ad consulentes, & auxilium præbentes, quia etiam consentiunt) consentientes autem pari pena plectendi sunt ac facientes. Quæ ratio non sufficeret ad illam excommunicationem incurrendam, nisi etiam ea motus Pontifex talem extensionem faceret.

Ægidius tamen excipit casum, nempe quando lex efficeret frustratoria, si non comprehendenderet mandantes, ut efficeret prohibens sepelire excommunicatum defunctum, si sola persona, quæ suis manibus sepelit, incurrit excommunicationem, & non id mandantes. Id tamen absque sufficienti fundamento excipit, ut in eo casu non habeat locum nostra doctrina supradicta, ob quam in c. *Sicinitas.* 17. de Sententia excommunicationis, in 6. necessarium fuit, ut interdictum, quo ciuitas interdicatur, etiam comprehendenter suburbia quod Pontifex illud extendenter ad suburbia, quamvis efficeret ferre frustratorium si illa non comprehendenderet.

DIFFICULTAS XV.

Vtrum quando Censura extenditur ad mandantes & consulentes, eam incurvant, si ante opus secutum reuocent mandatum aut consilium.

Difficultas hæc tantum habet locum, & procedit de censura lata ob opus, & exten-

558

fa ad mandatum & consilium; lata principaliter ob opus tantum, & quæ ob id non incurrit ante opus secutum.

Conueniunt Doctores, reuocationem, seu relipiscentiam à mandato vel consilio, peruenientem ad notitiam mandatarij vel consulti, qua mandatum vel consilium definit mouere, seu esse efficax (quod semper efficit reuocatio mandati nota mandatario, & non semper reuocatio consilij, quamvis nota consilio) impedit incursionem censure; quia tunc nec mandans nec consulens est causa operis, ob quod solum principaliter lata est censura.

66 Est tamen difficultas, an quando mandatum aut consilium post reuocationem seu penitentiam manxit efficax, seu mouens, vel quia reuocatio non peruenit ad notitiam, vel aliter, tunc reuocatio seu penitentia impedit incursus censure; & non procedit, quando reuocatio seu penitentia non est efficax quantum est ex se, id est, quando non est talis, vt mandans aut consulens, quantum in se est, pro tempore opportunitate non curat impedi-
re efficaciam, seu motionem, seu influxum sui mandati aut consilij, si commode potest notificando reuocationem, & si necessarium sit, aliter impediendo ne euenerit opus: quia quando reuocatio non est sic efficax, non impedit incursus censure; quia tunc mandans aut consulens non tantum est causa moralis operis, sed etiam permaner inobedienti, saltem habitualiter, superiori prohibenti mandatum aut consilium; quia non retrahat illud efficaciter quantum est ex se: sed procedit difficultas, quando reuocatio seu penitentia est efficax quantum est ex se, & tamen non impedit influxum mandati aut consilij in opus, quia mandans aut consulens nequit, saltem commode, quamvis id procurauerit, an scilicet tunc reuocatio habita ante incusum censura illum impedit.

legidius. Círcus hanc ergo difficultatem Aegidius disp. 14. dub. 15. & plures alij partem negatiuam tueruntur, quia etiam tunc mandans aut consulens verè fuit contumax seu inobedienti Ecclesiæ, quæ prohibuit mandatum aut consilium, & sub censura lata, & ex mandato aut consilio verè fuit factum opus.

Innocent. Tabiena. Auila. Innocentius verò in cap. *Mulieres*. 6. de Sententia excommunicationis, Tabiena v. *Excommunica-
tio*. 5. cap. 1. num. 35. & Auila part. 2. disp. 3. dub. 7. partem affirmatiuam tradunt, & merito: quia per dictam reuocationem seu relipiscentiam ex se efficacem, cessat, imò destruitur inobedientia habitualiter perseuerans. Ecclesia autem, supposita institutione censurarum, vel non potest valide, vel non intendit ligare censurā eum, qui ante incursionem iam non est inobedienti, adhuc habitualiter, sed penitentia efficaciter, sicut etiam debet absoluere à censura incusa eum, quem effi-
cacer, quantum est ex se, penitentia inobedientia facere.

68 Et ob hanc rationem censura, quando Iure aliquo aut præcepto fertur contra scribentes ad ali-
quas personas, v. g. ad Moniales, non incurrit, quando, antequam epistola perueniat ad personam ad quam mittitur, scribens relipiscit modo dicto; quia hæc censura non incurrit ante-
quam scriptura perueniat ad personam, & dicta inobedientia cessat antequam perueniat, & incur-
fa sit censura. Vnde qui scribit ad excommunicati-

catum, si, antequam scriptura perueniat ad ex-
communicatum, ita resipiscit, vt, si commode posset, impediret peruenientem scripturæ, non incurrit excommunicationem minorem Iure latam ob communicationem cum excommunicato; & qui propinat venenum Clerico, si a te mortem Clerici omnino efficaciter resipiscit, non incurrit excommunicationem latam in can. Si qui fac-
dene diabolo.

Et ob eamdem dictam rationem credimus, cum quem, antequam Iudex ferat censuram pro transgressione sui præcepti, monitione sufficiente premissa, penitentia efficaciter inobedientie facere, ut si post penitentiam possit, obediat (v. g. solitus creditor) & si non possit obedire, sit obediti-
ratus, non incurrit censuram, quamvis latet a Judice contra eum, siue absente, siue profanem.

Obseruandum tamen est, dictam reuocationem, seu penitentiam consilij aut mandati, aut inchoationis operis, non impedit obligationem satisfaciendi damno illico medio consilio aut mandato, aut media inchoatione operis, verè in-
fluente in damnum illud: nec impedit irregularitatem annexam ei consilio aut mandato, aut opere cuius facta fuit inchoatio (& item est de qua-
cumque alia pena aut penalitate, que non sit censura) quia ex una parte præcessit causa sufficiens ad incurrandam irregularitatem, nempe delictum semel commissum medio consilio aut mandato, aut media inchoatione illius; & ex altera-
regularitas, cum non sit censura, non requirit per-
seuerantiam inobedientiae vñque ad incursionem illius.

DIFFICULTAS XVI.

Vtrum Censura ferri possit pro
peccatis futuris.

Censura fertur pro peccatis futuris, quando
annectitur Iure aut præcepto, quo præcipitur
vt in posterum fiat aliquid, aut quo prohibetur ne
in posterum fiat aliquid sub hac aut illa censura
ipso facto incurrenda, quod est ferti pro peccatis
futuris, sub conditione, si fiant, siue subinellebant,
quando sic fertur, qui furatus fuerit sit excom-
municatus; siue expressa, vt quando dicitur, si quis fu-
ratus fuerit sit excommunicatus.

Hoc ergo supposito, conueniunt Primi Doc-
tores, censuram validè & licet ferri Iure seu legi,
aut quod idem est, validè & licet annecti: Iuri
legi pro peccatis futuris, quod non paucis cap-
tibus & statutis Ecclesiasticis factum est, & me-
ritò, quia latio censurae medio Iure pro peccatis
futuris nullo Iure cauterit.

Conueniunt Secundi, censuram posse validè
ferri ab homine, seu a Judice, tam generaliter
quam specialiter pro peccatis futuris, quia id malo
Iure irritatur.

Est tamen difficultas, An possit licet ferti ab
homine seu Judice pro peccatis futuris.

Nonnulli Canonista docent, non posse licet
ferri, qui dicuntur c. Romana. 5. de Sententia excom-
municat. in 6. vbi Innocentius IV. ait: *Causas na-
sentientias excommunicationis, sine specialiter san-
ctione generaliter, pro culpis furoris preferre presentantur*
vbi verbum *caueant* videtur prohibitions.

Couarruias tamen 1. par. §. 10. Valquez de Co-
Excommunic. dub. 12. & Suarez disp. 3. fecit + de Co-

De Censuris in communi. DIFF.XVII. & XVIII. 559

communiter Doctores docent, id possit fieri, quod Iudices regulariter faciunt. Et in cap. A nobis. 21. de Sententia excommunic. & in Trident. sess. 25. cap. 3. de Reformatione, supponitur licet fieri: immo etiam in dicto cap. Romana, in quo verbum illud *caveant*, quo prohibendum erat, si in eo fuisset prohibitus, aut non continet prohibitionem, sed simplicem admonitionem ne id fiat, aut si continet prohibitionem, id non prohibetur simpliciter & absolute, sed tantum quando non est rationabilis causa ad id: quia in eo capite tantum cauerit, ne feratur censura à Iudicibus pro peccatis futuris omnino (nempe, qui tale fecerit sit excommunicatus,) nisi quando peccatum seu culpa praedit, id est, nisi quando peccata similia ei, ob quod vitandum fertur censura, fuerint commissa, & ne feratur pro peccatis iam commissis exigentibus satisfactione, ut fiat satisfactione; nempe, *Qui tale furum fecit, sit excommunicatus, nisi intra tale tempus satisficerit, nisi quando mora praefecit, id est, nisi debita satisfactio iam sit in mora, aut nisi pro qualibet modo ex his duobus ferendi censuras sit alia rationabilis causa, præter affligam pro qualibet, ut attentè legenti constabit.*

DIFFICULTAS XVII.

Vtrum committens peccatum, cui annexa est Censura, committat duplex peccatum.

Henriquez lib. 5. de Sacram. cap. 7. docet, committentem peccatum cui annexa est censura, committere duplex peccatum; alterum contra eam virtutem, contra quam alias est, seclusa censura; alterum inobedientia, contra obedientiam: v.g. committentem furtum cui annexa est censura, duplex committere peccatum, alterum iniustitia, & alterum inobedientia.

Cordula. **C**orduba vero in Summa, questione 11. & Anna 2. patte, cap. 5. disputatione 1. dub. 11. docent, non committere nisi unum peccatum contra eam virtutem contra quam alias est, seclusa censura, vt in exemplo furti, tantum committere peccatum iniustitiae, & merito; quia ex una parte non est speciale aliud præceptum non incurriendi censuram, & ex altera ad eam incurrendam non est necessarius actus inobedientiae specialis, ortus ex affectu expresso non se subiiciendi superiori, quia sufficit actus inobedientiae generalis contra præceptum superioris, ortus ex motu utilis aut delectabilis, vel ex alio quam non se subiiciendi superiori; obedientia autem generalis non est virtus distincta ab ea contra quam est actus ille (v.g. furti) ob quem incurritur censura.

DIFFICULTAS XVIII.

Vtrum Censura posset ferri absque præiunctio canonica.

Supponimus, ad ferendam censuram medio iure aut præcepto sive generali sive speciali pro peccatis seu transgressionibus futuris, sub conditione si fiant, sive expressa sive subintelligenda, nullo iure præquiriri altam monitionem, quam latiorum iuris aut præcepti, & eorum promulgationem, eis annexando censuram ipso fa-

cto incurdam. Et satis congruerit nulla alia monitio iure præquiritur; quia ipsum Ius aut præceptum, cui censura annexatur, non tantum item aut iterum, sed continuè admonet sub censura iam lata sub conditione dicta. Quod autem ad ferendam censuram medio præcepto tam speciali quam generali (in quo est maior difficultas, quam medio iure) nulla alia monitio, quam dicta præquiratur, satis indicatur in cap. Romana 5. de Sententia excommunicationis, in 6. in quo quamvis sermo sit de pronuntiatione excommunicationis ab homine, tam generaliter quam specialiter, & tam pro peccatis præteritis vel præsentibus, quam pro futuris: nihilominus ad pronuntiandam excommunicationem pro peccatis præteritis vel præsentibus, que fertur ab homine, noua sententia post commissum peccatum præquiritur, quod præcesserit monitio canonica ante peccatum. Ad pronuntiationem vero excommunicationis, tam generaliter quam specialiter pro futuris, nulla sit mentio admonitionis distinctæ ab ipso præcepto cui excommunicationis annexatur: quod etiam indicatur in c. Reprehensibilis. 26. de Appellationibus, dum dicitur: *Ut nec Prelati proferant sententiam suspensionis vel excommunicationis, non premissa canonica admonitione, nisi talis sit culpa, que ipso suo genere inducat penam suspensionis, vel excommunicationis, id est, annexa sit Iuri aut præcepto ipso facto incurrenda, vbi supponitur, posse incurri suspensionem aut excommunicationem annexam Iuri aut præcepto, nulla canonica monitione premissa.*

Vnde praxis Iudicum, qui, dum censuras ferunt tam generaliter quam specialiter medio præcepto pro peccatis omnino aut aliquo modo futuris, admonent addendo, *trina canonica monitione premissa*, non est necessaria, quamvis sit optima.

Admonitio ergo canonica tantum præquiritur, & præmittenda est, vt feratur censura ab homine, tam generaliter quam specialiter, media noua sententia, post peccatum iam omnino commissum: pro ipso est autem generaliter præquisita, etiam quando censura fertur à Prælato (poliolo sui Ecclesiâ, ad defensionem cui juris, vt contra nonnullos adiungunt Conarruias parte 1. *Conarr. §. 9. & Vazquez dub. 10.* quia abfque fundamento fit haec exceptio, sicut etiam aliae: præquiritur autem præcenda excommunicatione à Iudice in dicto cap. Romana, & in cap. Sacro, 48. de Sententia excommunicationis; & pro excommunicatione & suspensione in dicto cap. Reprehensibili; vbi nomine suspensionis potest etiam intelligi interdictum, quod nomine suspensionis significatur cap. 1. de Sententia excommunicationis, in 6. & 10. interdicto sub nomine interdicti supponitur in cap. Ex parte, 22. de Verborum significacione, & indicatur in cap. Statutum, 13. de Sententia excommunicat. in 6.

Et opera canonica monitio etiam præquiritur, vt ad eam ferat nouam censuram ob delictum iam factum, cui alias iure aut præcepto est annexa similis censura ipso facto incurrenda, vt contra nonnullos adiungit Vazquez dub. 12. quia nulli ibi, adhuc in cap. Reprehensibili, 16. de Appellationibus, sit exceptio pro hoc casu; quia in eo cap. dum prohibetur proferri sententia censuræ non præcedente canonica monitione, addendo hanc

Aaa 4 excc-

78 exceptionem, nempe nisi talis sit culpa, quæ ipso suo genere censuram inducat; (quo significat, in casu, in quo censura feratur ipso Iure aut præcepto, non esse necessariam præiuram canonica admonitionem; vt Iudex pronuntiet sententiam censuræ) non est sermo de noua numero censura pro eodem peccato, superaddita censura latæ ipso Iure aut præcepto (quia ad quid noua numero censura?) sed tantum est sermo de sententia declarativa censuræ ipso Iure aut præcepto latæ, quia ad hanc declarationem facienda non prærequisitur canonica admonitio. Vnde in eo cap. proferre sententiam censuræ sumitur, prout comprehendit sententiam declaratiuum & latiuam: nihilominus ad hanc sententiam declaratiuum prærequisitur citatio, vt constet de crimine, & absque ea aduerterit. Conarruas sententiam esse nullam.

79 Et non solum prærequisitur canonica monitio, vt Iudex ferat nouam numero censuram ob commissum peccatum, cui Iure aut præcepto est annexa similia censura ipso facto incurruenda, sed etiam, quidquid dicat Auita 2. par. cap. 5. dñp. 1. dub. 5. prærequisitur, vt ferat censuram, quam Ius comminatur, & non imponit ipso facto; quia tunc ea censura vere fertur ab homine, & pro peccato omnino præterito, & nullibi fit exceptio pro hoc casu. Et idem ob eandem rationem exitimus, vt Iudex ferat censuram, quam ipse aut alius comminatur, siue generaliter siue specialiter, dum in præcepto seu admonitione comminante non continetur triplex monitio, vel una pro tribus. Habet autem locum monitio ad ferendam censuram pro peccato iam omnino commisso, quando, antequam censura imponatur a Iudice, commissum est peccatum contra Ius aut præceptum aliquod, siue naturale siue positivum, cui non est annexa, censura saltem ipso facto; quia tunc, vt a Iudice pro peccato illo feratur censura, necessarium est, quod ante commissum peccatum præcesserit monitio (imò sub comminatione censuræ) siue generaliter siue specialiter facta.

80 Est tamen discrimen inter excommunicationem ex una parte, & inter suspensionem & interdictum ex altera, quod excommunicatione non agnoscitur instituta, nisi vt censura (ac proinde semper ad eam prærequisitur monitio;) suspensio vero & interdictum, quamvis instituta sint vt censura, & consequenter etiam ad ea, vt sic, prærequisitur monitio, nihilominus etiam agnoscuntur ferri, & aliquando feruntur, non vt censuræ, sed in puram pœnam, seu vindictam, qua ratione suspensio fertur in c. Tam literis. 33. de Testibus & attestationibus, & in cap. Cum in cunctis. 7. de Electione; & interdictum fertur ea ratione in cap. 1. de Sentent. excommunicat. in 6. (quamvis sub nomine suspensionis) & in cap. Sacro. 48 de Sentent. excommunicat. quia in utroque fertur ad tempus determinatum, ante quod non exigit auferri, quamvis posita sit emendatio, & tunc ad eorum latiōnem non prærequisitur admonitio. Est tamen adverendum, quod quando suspensio & interdictum feruntur vt censuræ, possunt licet & validè ferri ob causam minus grauem, ac quando feruntur in puram pœnam, quia quando feruntur vt censuræ, exigunt auferri, polita emendatione; non vero quando feruntur in puram pœnam; quia tunc tantum auferuntur mediā gratiā & dispensatione, quæ nequit licet fieri, nisi existente rationabili

li causa: ob quod contingere potest, quod suspensio, & interdictum ferantur licet & valide, quando feruntur vt censuræ, quæ illicite & inutiliter ferentur, si ferantur in puram pœnam; quia si latæ, effent pœna maior, seu excedens culpam; & latæ vt censuræ, non excederent illam.

DIFFICULTAS XIX.

Qualis debeat esse monitio canonica prærequisita ad latiōnem censuræ a Iudice.

Canonica monitio, prærequisita vt Iudex ferat censuram, quæ facienda est ab ipso, primis debet esse iustitio, cuius nomine comprehenditur præceptum, tam negarium quam ammatium; quia Iure canonico prærequisitur monitio, vt censura non feratur nisi contra inobedientes Ecclesiæ (imò ipsi censuram ferenti, aut eius antecessori) qui non erunt inobedientes, nisi monitio sit præceptua. Secundo debet esse iudicium, id est, non priuatum facta, sed ordine latiōnis nomine Iudicis, & ipsi reo, nisi malitiosa abcedatur: quia tunc sufficit, quod fiat in domo propria rei, vel in alio loco, vnde præsumatur quod ad eius noctitiam perueniat, dummodi tandem perueniat, alias non erit inobedientis ipsi Iudici. Tertiò debet esse triplex, vel una pro tribus, probatio Iudicis, & cum competentibus aliquorum diem internullis, nisi necessitas postulat tempore internulla moderari. Ita disponitur in cap. Constitutionem. 9. de Sentent. excommunicat. in 6. Quid debet fieri sub comminatione censuræ, vt indicatur in cap. Sacro. 48. de Sententia excommunicationis: & confirmatur consuetudine Iudicium, qui numquam infligunt censuram, nisi præsupponant comminationem illius. Quintò, vt a Iudice feratur censura contra eos, qui communiceant cum excommunicato in locutione, & in aliis ob que late incurritur excommunicatione minor, præsumatur canonica monitio, quia ille qui censura est ligatus, exprelse & nominatim monieatur, vt pro excommunicatione maiori disponitur in c. Constitutionem, & pro omnibus censuris in c. Statutis. Tandem sexto, vt excommunicatio feratur ab homine, prærequisitur quod monitio fiat coram personis, quibus possit iuridice probari, vt disponitur in cap. Sacro.

Monitio ergo, vt sit canonica complectet & competens (id est, vt sit qualis prærequisitur lute canonico) pro ferenda quacumque censura requiri quinque priores conditiones, & pro ferenda excommunicatione etiam requirit sextam.

DIFFICULTAS XX.

Qualiter requiratur monitio canonica ad latiōnem Censuræ a Iudice.

Non omnes conditions prærequisita lute Iudice, de quibus diximus Difficultate procedenti, eodem modo requiruntur: quia in primis, quod monitio sit præceptua & iuridica, imò & quod usque ad noritiam rei perueniat, requirit adiutori censura, ita vt aliter late sit nulla lute naturali Ecclesiastico; quia aliter non feratur contra inobedientes Ecclesiæ, aut eius ministris, quod est contra eius institutionem, seu naturam, quam habet ex institutione Ecclesiæ. Quod vero sit una,

vel vna pro tribus, & cum competentibus interullis, etiam quādō necessitas non postulet ea moderari, non est necessarium ad valorem censuræ, sed tantum ut licet fiat; quia ad valorem censuræ, ab^lque fundamento requiritur plus quam canonica monitio iuridica; quod est verum, quamvis censura feratur à Iudice delegato, & non solum quando in delegatione non exprimitur quod feruerit tria monitio, vel vna pro tribus (in quo Doctores conueniunt) sed etiam quando id exprimitur, ut contra nonnullos aduerit Vasquez dub. 12. Et etiam quod monitio fiat sub comminatione censuræ, non est necessarium ad valorem censuræ, sed tantum ut licet feratur, ut contra Aulam & Egidiū indicant Couarruas 1. p. §. 10. & Vasquez dub. 16. ad finem, dum docent, ignorantiam excommunicationis non excusat ab incursum illius; quia dicta comminatio nullo Iure requiritur ad valorem; quia non Iure purè Ecclesiastico, quia nullum tale extat; nec Iure naturali censuræ, supposita eius institutione (quod dici potest Ius naturale Ecclesiasticum), quia Iure naturali, seu natura ipsius censuræ, sufficit quod presupponatur contumacia, seu inobedientia respectu Ecclesie, ad quam sufficit quod fiat contra simplex Ius aut preceptum Ecclesie, seu ministrorum illius, ab^lque comminatione censuræ.

85 Quod vero eā moneatur nominatum qui ligādus est censurā ob communicationem cum excommunicato in locutione, & in aliis ob que Iure incurrit excommunicatione minor, prærequisitur ad valorem talis censuræ, ut exprimitur in dicto c. Constitutionem, & supponitur in dicto cap. Statutum. Imò in eis ad valorem illius etiam requiritur quod sit canonica, seu competens, & in c. Statutum. 3. codem tit. ad valorem prærequisitur canonica monitio; imò in ipso c. Constitutionem, ad valorem illius requiritur quod sit ita canonica, vt non solum eā moneatur nominatum censurā feriendum (quod etiam supponitur in c. Statutum) sed etiam quod alia requirita feruentur ritè. Vnde ad valorem cuiuscumq; censurā ob communicationem cum excommunicato, in prædictis credimus requiri monitionem cum oninibus supradictis conditionibus requisitis; nempe ad valorem suspensionis & interdicti monitionem cum quinque prioribus conditionibus, & ad valorem excommunicationis etiam cum sexta, traditis Difficultate precedentibus.

DIFFICULTAS XXI.

Vtrum ignorantia facti impediat incursionem Censure.

87 Supponimus, ignorantiam aliam esse facti, qua videlicet quis ignorat factum suum, v.g. se occidere; aliam esse Iuris, siue naturalis, siue positivi, qua videlicet quis ignorat, suum factum, v.g. homicidium, esse prohibitum; aliam esse ipsius censurae annexa facto prohibito: & quamlibet ignorantiam ex iis alteram esse inuincibilem, aut physicę; quia physicę vincit non potest, vt quando rei ignorante nulla est orta dubitatio, nec suspicio, quia ignorantia absolute dicitur inuincibilis; aut moraliter, quia quamvis physicę vincit potest, quia rei ignorante orta est dubitatio, nequit tamen moraliter vinci, quia diligentia prudenti, seu probabili, qua maior fieri non obligat, attentā substantiā & circumstantiis negotij, vincit non potest; & haec di-

citur probabilis, seu moraliter inuincibilis; alteram esse inuincibilem nullo modo inuincibilem, quia non solum physicę, sed etiam moraliter vincit potest; & hanc ignorantiam inuincibilem posse esse culpabilem, aut mortaliter, quando videlicet est rei grauis, & est plenē voluntaria; aut tantum venialiter, quando videlicet est rei leuis, vel si rei grauis, non tamen est plenē voluntaria, quia scilicet dubitatio præcedens non fuit plenē considerata: & rursum ignorantiam inuincibilem alteram esse supinam seu crassam, quia videlicet non vincitur, quia ignorans ex radio addiscendi non curat scire; & alteram esse affectatam, quia non vincitur, quia ignorans directe & sine aliquo, siue liberius viuendi, siue ex alio omittit requiri & scire.

Hoc ergo supposito, circa ignorantiam facti Doctores conueniunt Primo, ignorantiam facti inuincibilem, quamvis solum moraliter, impedit incursionem censuræ, quia excusat ab omni culpa adhuc veniali; ab^lque culpa antem saltem venialis, nequit censura incurri. Vnde quando quis in nemore occidit Clericum, existimans inuincibiliter, saltem moraliter, esse feram, non incurrit excommunicationem; quod est verum, ut contra nonnullos aduerint Couarruas 1. p. §. 10. & Valquez Couarr. dub. 14. quamvis ignorans det operam rei alias il- Vasquez licita, v.g. illicita venationi; quia ex eo quod ignorans det operam rei alias illicita, non definit ignorare inuincibiliter factum suum ex tali ignorantia, autcum tali ignorantia, quia factum sic ignorantum nequit esse voluntarium seu libertum, quia voluntarium est quod procedit a principio intrinsecum cum cognitione.

Et quod dictum est de ignorantia inuincibili facti, dicendum est de ignorantia inuincibili alii cuius circumstantie, ex qua oritur illa culpa ob quam fertur censura, ut quando quis inuincibiliter ignorat, hominem, quem occidit, esse Clericum, ob rationem dictam, quia scilicet ea ignorantia, quamvis non excusat factum a culpa seu malitia inuincit homicidium, exculcat tamen a malitia sacrilegij homicidij Clerici, ob quam tantum, & non ob malitiam inuincit lata est excommunicatione.

Addit Couarruas ignorantiam inuincibilem comitantem facti non impedit incursionem censuræ, ut quando quis occidit Clericum, existimans inuincibiliter esse feram, habens tamen actualiter animum, quod quamvis sciret esse Clericum, illum nihilominus occideret: id tamen falsum est, vt aduerit Vasquez vbi supra, & P. Aula 2. p. c. 5. Vasquez disp. 5. dub. 6. quia tunc occidit Clerici non habet malitiam sacrilegij, quia circumstantia clericatus fuit inuincibiliter ignorata, quamvis ille animus habeat talem malitiam; quia dicta ignorantia non excusat animum a tali malitia: censura autem tantum est lata ob occasionem exteriorum sacrilegum, & non ob animum sacrilegum.

Et ob supradictam rationem omnimoda inadvertentia actualis facti, quamvis adhuc scientia habitualis, impedit incursionem censuræ: imò quando censura prærequisitur culpam mortalem, excusat a tali censura defectus plena aduerentia, quia absq; plena aduerentia, non sit peccatum mortale.

Conueniunt Secundò Doctores, ignorantiam inuincibilem facti, adhuc crassam seu supinam, non impedit incursionem censuræ, quando est plenē voluntaria, quamvis operans non det operam rei illicita, quando censura fertur absolute contra eos qui

qui aliquid fecerint, non addita particula *scienter*, nec æquivalente; quia haec ignorantia non excusat à culpa mortali, ob quam tantum incurritur censura, exceptis excommunicatione minori, & interdicto personali particulari puro, non referato latto à Iure vel generaliter ab homine, quæ etiam incurritur ob tantum veniale.

91 Conueniunt Tertiò Doctores, ignorantiam vincibilem facti ordinariè crassam seu supinam, impeditur incursum censurae, quando censura non fertur absolute contra eos qui aliquid fecerint, sed cum addito particula *scienter*, contra eos videlicet qui aliquid scienter fecerint, quia dicta ignorantia non æquivalat scientiæ, quæ requiritur ad incursum talis censurae: quod etiam est verum (quidquid indicent Corduba & Couarruicias) quamus ignorans det alijs operam rei illicitæ, quia ex eo, quod det operam rei alijs illicitæ, non effect scientier.

Est tamen difficultas, An ignorantia vincibilis facti impeditur incursum censurae, latæ contra eos qui scienter aliquid fecerint, quando est affectata, vel adeò crassa, & ex tanta negligencia, ut moraliter censuratur intenta seu affectata.

Sancius lib. 9. disput. 7. & Aegidius disput. 13. dub. 11. docent non impeditur, quia dicta ignorantia æquivalat scientiæ seu dolo.

92 Valquez verò dub. 15. Silvester v. *Culpa*. q. 11. Angelus & Tabuena v. *Dolus*. docent impeditur, & merito: quia quod sit ex ignorantia, vel cum ea, quæcumque sit, non fit scienter seu cum dolo, quia vere fit ignoranter: & quamus dicta ignorantia ferè æquivalat scientiæ seu dolo, quoad incurrendam culpam, non tamen quoad penam; quando hæc imponitur contra scienter seu ex dolo peccantes. Et ob eandem rationem excusat à censura lata contra eos qui aliquid facere presumperint, aut contra eos qui aitū temerario aliquid fecerint, quia pro eodem sumuntur; & idem est aliquid facere scienter seu ex dolo, & illud facere aitū temerario, & presumere illud facere, in d. & illud contempnere.

DIFFICULTAS XXII.

Vtrum ignorantia Juris impeditur incursum censurae.

93 Conueniunt Doctores, ignorantiam Iuris (eu-

cus nomine etiam comprehenditur præceptum transitorium, tam generale quam speciale) quo factum est prohibitum, quando inuincibilem est, quamus tantum moraliter, impeditur incursum censurae; quia haec non incurritur nisi ob culpm. à qua excusat dicta ignorantia; quia qui ignorat inuincibiliter, quamus tantum moraliter, huius factum esse prohibitum Iure aliquo, sive naturali sive positivo, non peccat. Et ob eandem rationem impedit inaduentitia omnimoda actualis ipsius Iuris, quamus adhuc scientia habitualis illius; quia scilicet excusat à culpa: in d. quamus adhuc aduentitia actualis illius, si non sit plena, impedit incursum censurae; quæ tantum incurritur ob culpam mortalem.

Dissentunt tamen Doctores, an quando factum, cui annexa est censura, alijs est prohibitum Iure naturali aut diuino, aut humano seculari, ignorantia inuincibilis Iuris Ecclesiastici, prohibentur

tales factum sub censura ipso facto incurriendi, impedit incursum censurae.

Scorus in 4. dist. 6. q. 8. & Couarruicias t. p. 4. o. nu. 9. docent, non impeditur, & deducitur ex Regula 13. de Regulis Iuris, in 6. dum dicitur *Ignorantia facti excusat, non Iuris.* & ex cap. *Cum illorum* 32. de Sententiæ excommunicationis, dum dicitur, eos, qui Iuris ignari Clericos percutiunt, dispensatione indigere.

Valquez verò dub. 16. Aegidius disp. 13. dub. 12. Suarez disp. 4. secl. 8. Auila 2. p. disp. 5. dub. 7. docent, non impeditur, & deducitur ex Regula 13. de Regulis Iuris, in 6. dum dicitur *Ignorantia facti excusat, non Iuris.* & ex cap. *Cum illorum* 32. de Sententiæ excommunicationis, dum dicitur, eos, qui Iuris ignari Clericos percutiunt, dispensatione indigere.

Ille autem Regula 13. tantum procedit in foro contentioso, in quo non præsumitur ignorantia Iuris, quamus præsumatur facti; & in eo cap. *Cum illorum* 32. tantum est sermo de ignorantia inuincibili, ut ex contextu deduci potest.

Addunt Suarez, Auila, & Aegidius, ignorantiam inuincibilem ipsius censura annexa Iuri, impeditur incursum illius, quamus non sit ignorantia ipsius Iuris, seu prohibitionis (quod Aegidius etiam extendit ad inaduentientiam actualiem censurae) tamen est falsum, ut aduentur Couarruicias & Valquez; quia absque fundamento aliquo ad voluntatem censuræ requiritur contumacia respectu Ecclesiæ ferentis censuram, aut communianus sub illa; quia absque dubio sufficit contumacia respectu Ecclesiæ simpliciter præcipiens seu prohibiens, ut diximus Difficult. XI.

Obseruandum tamen est, ex peculiari dispositio-

ne c. *Vt animalium* 2. de Constitutionibus, in nouiter facta à Bonifacio VIII. ignorantiam inuincibilem censura annexa statutis perpetuis Ordinariorum impeditur incursum illius, quo non leuiter probatur, ignorantiam inuincibilem censurae eam non impedit, alijs non fieret haec exceptione nouiter à Pontifice.

Vnde ignorantia inuincibilis censura, lata Iure communi Pontificio, non impedit incursum illius, quamus impeditur ignorantia inuincibilis censura lata Iure peculiari Pontificis ut Episcopi Romani pro eo Episcopatu, sicut & aliorum Ordinariorum: nec impedit ignorantia inuincibilem censurae annexa præceptio sue generali, sive speciali, & multo minis ignorantia inuincibilis censura lata à Iudice noua sententia facta post violationem præcepti Iudicis communiantis sub censura, quæ foler ferri in absentem. Et in hoc ultimo Doctores conueniunt; quia tunc quamus adhuc hæc ignorantia, censura fertur in contumaciam respectu Ecclesiæ communiantis sub censura, quæ in omni sententia sufficit ad valorem censurae. Sed quamus dicta censura ignorantiae incursum solum intelligent, quod omnes suos effectus etiam in prohibitione consistentes, nihilominus quando ignorantia incuriosus censura est inuincibilis, excusat à culpa, quæ est, faciendo contra prohibitionem ipsius censurae incursa, & consequenter à pena aut penalitate tali censurae annexa; non vero quando ignorantia est inuincibilis. Vnde Clerici ignorans inuincibiliter se incurrisse censuram non irregularis celebrando.

Id ergo quod docet Filiucus Tract. 11. cap. 8. *Filius* quæst. 13. & à quo non multum discrepat Suarez, dis-

disp. 4. sect. 11. nemp̄ hominem censurā ligatum à Iudice, quamvis prudenter timentem, contra eum esse iam latam censuram à Iudice pro transgressione praecepti ipsius Iudicis communiantis sub censura, non teneri fē gerere vt censurā ligatum quoad effectus in prohibitione consilentes (etiam si teneatur quoad effectus in irritatione consilentes) quoque ei legitimū intimeret censura lata & incuria, quamvis non careat probabilitas, & possit tuta conscientia amplecti: nihilominus fallit esse existimamus, quia iste quando id prudenter timet, aut id non ignorat inuincibiliter, sed vincibiliter, temerari se exponit periculo faciendo contra prohibitionem censurae.

DIFFICULTAS XXIII.

*Vtrū metus impediat incursionem
Censuræ.*

Onenunt Doctores, metum leuem, quo videlicet timemus malum leue, non impedit incursionem censuræ; quia non excusat à culpa ob quam incurrit censura, quamvis eam attenuet. Et de tali metu est sermo in cap. *Sacris*, 5 de Iis quæ vi metusve causa sunt, dum Pontifex ait, eum qui communicat excommunicatus, quamvis ob metum communicet, excommunicatione teneri; quia metus non excludit omnino culpam, quamvis eam attenuet, cum pro nullo metu debeat quia peccatum mortale incurrire, qualis dicat. Si pro nullo metu, adhuc mortis, committendum est peccatum mortale non excusat, quamvis attenuatum, non est communicandum excommunicatus (subintelligit, in crimen, aut in sacris, aut alio modo, quo peccetur mortaliter) quamvis iniiciatur metus leuis; quia metus leuis non excusat à peccato mortali, quod committitur in ea communicatione.

Est tamen difficultas, An metus grauius, quo videlicet timemus graue aliquod detrimentum, sive in vita, sive in fama, sive in diutius (qui dicitur cadens in virum constantem, quia quemvis, quamvis constantem, terret) impedit incursionem censurae.

Circa quam conueniunt Doctores, metum grauius, quoties excusat opus cui annexa est censura à culpa prærequisita ad censuram illam incurrendam, excusat ab illa, quia, vt supponimus, ad eam incurrendam prærequisita est illa culpa. Vnde iuxta ea qua diximus Difficultas XI. metus grauius excusat à peccato mortali inobedientiae respectu Ecclesiæ, excusat ab excommunicatione majori, & à suspensione, & ferè ab omni interdicto, excepto personali speciali puro non referuato, ita generaliter à Iure vel ab homine; & quoties excusat à peccato veniali inobedientiae respectu Ecclesiæ, etiam excusat ab excommunicatione minori, & à dicto interdicto nuper excepto.

Sed an metus grauius excusat opus à peccato mortali inobedientiae respectu Ecclesiæ, disputatur in Tractatu De legibus. In tertio ramen existimamus, metum grauius non ineustum in contemptum legis, regulariter excusat à tali peccato, ac proinde etiam à censura, quando opus (sub quo etiam comprehenditur omisio) est tantum contra Ius aut præceptum Ecclesiasticum, qualis est Omisio Missæ, imò etiam quando est contra Ius diuinum parè posituum, qualis est omisio fusceptionis aliquorum Sacramentorum. Addidimus,

regulariter excusat: quia non semper excusat, sed tantum quando impletio Iuris Ecclesiastici, aut etiam diuinii, censetur minoris momenti seu utilitatis bono communis, quam indemnitas à graui malo quod imminet ex impletione illius; quod regulariter contingit (excepto raro aliquo casu) quia pro tunc Ius illud seu præceptum non obligat. At quando opus, cui est annexa censura, non tantum est contra Ius aut præceptum Ecclesiasticum vel diuinum, sed etiam contra Ius naturale, qualis est incestus, & quale est fortunum quando prohibetur ab Ecclesia sub censura, tunc contra Aegidium dub. 2. existimamus, metum grauius non excusat à peccato mortali, non solum vt est contra Ius naturale, in quo etiam conuenit Aegidius, sed neque ab eo vt est contra Ius aut præceptum Ecclesiasticum, seu vt est inobedientia respectu Ecclesiæ; quia tunc etiam Ius aut præceptum Ecclesiasticum obligat, cum tantum obliget ad id ad quod alias quis est verè obligatus Iure naturali; quia tunc non exponit subditum alicui periculo, cui non sit alias exppositus Iure naturali.

Ex diutis deducimus, eum qui incurrit censuram, posse efficere id quod alias per censuram prohibetur (sicut per censurā non inualidatur) quando ex omissione ei imminet graue aliquod damnum; quia prohibitiō censura est purè Ecclesiastica, & eius obseruatio non censetur maioris momenti, quam indemnitas à graui damno. Vnde qui secreto commisit delictum cui annexa est censura, potest, si alias sit in statu gratiæ, celebrare, etiam absque praevia confessione, quoties id sit necessarium, ne cum ipsis infamia alij coniiciant eum commisisse aliquod delictum, ob quod non audet celebrare; ac proinde non fieri irregularis, quia irregularitas hæc non incurrit ab aliquo peccato mortali. Addidimus, si per censuram non inualidatur; quia si inualidetur, vt per excommunicationem maiorem inualidatur absolutione Sacramentalis, non poterit id efficere; quia est contra Ius naturale virtutis religionis, inualidè absoluere.

DIFFICULTAS XXIV.

*Vtrū iniustitia Censuræ impediat
incursionem illius.*

Onenunt Doctores, iniustitiam censuræ, prouenientem ex defectu Ordinis iuridici ad valorem requisiti, vt ex defectu monitionis iuridice, impedit incursionem censuræ, quia censura sic lata est nulla; iniustitiam verò censuræ prouenientem tantum ex defectu pronuntiationis censuræ in scriptis, non impedit incursionem censuræ; quia verè valida est, vt in hoc casu supponit in cap. 1. de Sententia excommunic. in 6. iniustitiam quoque, seu illicitudinem prouenientem ex malo fine iudicis, multò minus impedit, quia etiam censura sic lata est verè valida.

Est tamen difficultas, An iniustitia censuræ, prouenient tantum ex defectu causæ, vt quando verè non est causa (nempe peccatum) est tamen iuridice & sufficenter probata, impedit incursionem censuræ; ita vt innocens, in quem lata est, non ligatur tali censuræ, & ei non teneatur obediens.

Durandus in 4. dist. 18. qu. 4. & Corduba lib. 1. qu. 4. 5. absoluē docent, censuram iniustam ex defectu causæ, iuridice tamen probata, verè incurri Corduba.

&

§ 64

Gregorius. & obligare, etiam in conscientia, & quoad Deum, etiam in occulto; & deduci videtur ex can. *Sententia. 11. quest. 3.* dum dicitur: *Sententia pastoris, siue iusta siue iniusta, timenda est, qui defunimus est ex Gregorio Hom. 126. in Evangelia.* & ratione probatur, quia censura praedicto modo iniustè latata est iuridica, seu secundum ordinem Iuris; ergo verè est valida, ac proinde ei est obediendum etiam in occulto.

*Sotus.
Aegidius.*

Sotus. verò in 4. dist. 22. quest. 1. art. 3. & *Aegidius* disp. 13. dub. 12. absoluè docent, censuram dicto modo iniustam non incurri, nec in conscientia, & quoad Deum obligare; & merito: quia censura non fertur validè, nisi ob contumaciam seu inobedientiam respectu Ecclesie; quia tantum ad hanc reprimendam est instituta: ergo verè non incurritur, nisi à verè contumaci & inobediente, & non à tali probato, si verè non est talis. Et confirmatur, quia rite sententia censura fundatur in presumptione in casu particulari: ergo cum præsumptio sit falsa, sententia illa est nulla, & in conscientia non obligat.

104

Nihilominus qui sic iniustè sententiam censuram patitur (vt Autore, utrumque opinionis conueniunt) tenetur coram eis quibus sententia censura est nota, & innocentia ignota, se gerere ut censuram innodat, ratione scandali, ne eis videatur censuram contemnere; sed non tenetur ad id ratione obedientia, quia non tenetur immediate ratione censura, cum non sit valida; nec ratione alicuius prohibitionis à Judice superadditæ ipsi censura, quia Index nullam ponit, quia nihil aliud facit quam ferre censuram. Sed quamvis ad id teneatur ratione scandali, imo & admittamus teneri ratione obedientia, non sit irregularis celebrando, non solum quando in occulto celebrari, sed etiam quando in publico & coram prædictis; quia quamvis teneatur abstinere, non tamen ex vicinaria.

105

Canon ergo ille pro aduersariis adductus, in quo dicitur, *Sententia pastoris, quamvis iniusta, timenda,* intelligitur de sententia iniusta valida, quod timenda sit ob ipsum, & de iniusta nulla, quod timepta sit ob scandalum. Et ad rationem respondemus, quod quamvis sententia illa sit iuridica, quia tamen fundatur in presumptione falsa in casu singulari, idè verè est nulla, & non obligans.

Sed an Index possit censuram ferre, aut aliter punire probatum iuridicè nocenter, quem ipse priuatum nouit innocentem, & non potuit absque scandalo processum in causa impeditre, dicemus. Tractatu de Iudicio forensi seu contentioso.

DIFFICULTAS XXV.

*Vtrum appellatio legitima impedit
incursionem Censuræ.*

106

Convenit Primò Doctores, appellationem legitimam, factam antequam Index absolutè fecerat ceterum ipso facto ob peccatum iam factum, impedire incursionem censuræ (nisi quando Iudici concessum est, vt non obstante appellatione procedat in causa) vt constat ex cap. *Ad presentiam. 16.* & ex c. *Pastoralis. 53.* de Appellationibus, & ex cap. *Licet. 14.* de Sententia excommunicationis, in 6. quia, vt dicitur in cap. *Pastoralis*, per appellationem eximitur quis, quoad cum articulo

lum in quo appellat, à potestate Iudicis, & eius potestas dormitar; & vt dicitur in cap. *Si a Iudice. 10.* de Appellationibus, in 6. suspenditur iudicatio illius: ergo latio censura post appellacionem, vt pote à non Iudice, vel à Iudice suspendeo, seu impedito & dormitante facta, est nulla, ac proinde non incurritur.

Et ob eandem rationem, vt optimè *Contra Eusebias* 1. p. §. 10. Henricus lib. 13. cap. 16. Alterius *Eusebii* lib. 3. disp. 5. cap. 1. & communiter Doctores, ap. *Appellatio legitima* (id est ex rationabili causa) postulationem censuræ sub conditione futura transgressionis, siue expressa siue tacita, vt quando dicitur, *Solue, vel, si non solueris intra tres dies, facta seu interposita ante impletione conditions, id est ante factam transgressionem, impedit illius incursionem,* vt significatur in ca. *Præterea, 40.* de Appellationibus; quia scilicet latio censura sub conditione a puncto appellationis facta sit, & perfici nequit; quia ab eo puncto Index, a quo latia fuit, est suspensus & impeditus, & eius subditas appellans eximitur ab eo quoad cum articulo.

Obseruandum est Primum, vt contra nonnullos docent Couarruias vbi suprà, & Suarez disp. 3. cap. 6. & indicatur in dicto cap. *Præterea, quibus sententiis censuram sub conditione latissimis (quales sunt omnes quae feruntur pre peccatis futuris) fieri potest appellatio etiam post decem dies a puncto sententia late;* quia sententia, seu latio censura sub conditione non est perfecta, nec absolute & simpliciter sententia, quousque impletatur conditione; ac proinde quounque impletatur conditione, non comprehenditur sub luce prescribente decem dies ad appellandum intra eos a sententia; quia terminus iste prescribitur pro appellatione a sententia absolute & simpliciter tali, ac proinde a sententia perfecta & absoluta. Et ob hanc rationem credimus, post dies decem posse appellari a sententiis conditionalibus quarumcumque aliarum permanentia ante impletione conditions earum.

Obseruandum est Secundum, vt contra Silistrum v. *Excommunicatio. 10. q. 2.* adiungunt Couarruias n. 6. *Aula 2. p.c. 5.d. 5. dub. 12. appellatio* factam ante sententiam absolutam, siue absolutam à principio, siue postea factam abolutam impletione conditions, impedit incursionem censuræ, quamvis appellatio intra tempus prescriptum ad sequendam appellationem omnino differatur, aut ei renuntiatur, quod exprimitur in c. *Licet. 14.* de *Sententia excomm.* in 6. quia appellatione facta ante sententiam absolutam, impedit perfeccio, si latia fuit sub conditione ante appellationem, & omnino impedit valorem sententiae fuit omnino seu absolute latra post appellationem ob defectum iurisdictionis expedita in Judice; quia iurisdictio appellatione impeditur, suspenditur, ac proinde quamvis potest appellatio deferatur, sententia nequit perfici, si latia fuit sub conditione, & nequit validè ferri, si omnino fuit post appellationem; quod ob eandem rationem est verum, vt adiungit Alferius, in quibuscumque aliis sententiis, quando ante eas absolutas suppeditantur appellatione. Id autem quod in dicto cap. *Licet. 14.* significatur, nempe cum, qui est excommunicatus expresse & nominatim, & afferit se post legitimam appellationem fuisse excommunicatum, esse denuntiandum, si tempore prescripto ad prosequendam appellationem, non fuit eam prosecutus, et

verum quoad præsumptionem in foro exteriori; quia si non invenitur prosecutus appellationem, præsumitur vel non appellasse, vel non appellasse legitimè.

Addidimus, *appellationem legitimam ante latam censuram eius sententiam impedit*, quia si non fuit legitimè, si non admittatur à Iudice, non impedit incurcionem censuræ; quia ea appellatio fuit nulla: nihilominus si admittatur, impedit; quia quamvis fuerit nulla, & ab ipsa appellatione non eximatur, eximit tamen ab ipso Iudice sua voluntate illum eximeatur.

Conveniunt Secundò Doctores, appellationem factam post sententiam censuræ latam, & absolutam, sine à principio, sine implectione conditionis, quamvis factam intra ipsos decem dies Iure præscriptos, non impedit incurcionem censuræ (quamvis deuoluat causam ad Iudicem superiorum ad quem appellatur) ut constat ex c. Is cui. 20, de Sententia excommunicat. in 6. & supponitur in cap. *Præterea* 40. & in c. *Pastoralis*. 53. de Appellationibus, & in c. *Ad remendam*. 8. de Officio Iudicis ordinarij; quia censura lata secum trahit executionem, vt de excommunicatione dicitur in eo cap. *Pastoralis*; ac proinde censura semel lata incurritur, seu executioni mandatur, & consequenter appellatio facta post latam sententiam censuræ, & absolutam, nequit eam impedire; immo nequit impeditre denuntiationem censuræ iam late, & incuria, vt definitur in cap. *Pastoralis*. Et meritò: quia denuntiatio est quid accessoriū censuræ, ac proinde eam sequitur. Excipimus tamen suspensionem à beneficio, & ab aliis distinctionis ab officio, & ab ingressu Ecclesiæ, quæ per sequentem appellationem suspenditur, vt indicatur in dicto c. Is cui. dum dicitur, suspensionem ab officio, & ab ingressu Ecclesiæ, non impediri per sequentem appellationem, & id tacetur de suspensione à beneficio, & ab aliis.

Oberuandum est, vt optimè Auila 2. part. c. 5. disp. 5. dub. 11. appellationem à sententia censura declaratoria iam facta, suspendere talem sententiam; quia sententia declaratoria non secum trahit executionem.

Id autem, quod dictum est de appellatione, dicendum etiam est de recusatione Iudicis ferentes censuram, quia eadem est ratio.

DIFFICULTAS XXVI.

Vtrum consensus partis impedit incurcionem Censuræ sub conditione latæ.

Supponimus (in quo nequit esse dubium) conditionem partis, in cuius favorem lata est censura sub conditione, absolute præstitum ante implectionem conditionis, & antequam incurritur, eius incurcionem omnino impedit absque consensu Iudicis; v.g. consensum creditoris, ad eius instantiam lata est excommunicatione contra debitorem, si non soluat intra tres dies, omnino impedit incurcionem excommunicationis absque consensu Iu-

dicis, si intra eos tres dies omnino remittat debitu[m].

Est tamen difficultas, An consensus partis prorogantis terminum præfixum à Iudice impedit ad tempus, seu suspendat incurcionem censuræ ultra terminum à Iudice præfixum, absque nouo consensu Iudicis.

Nauarrus c. 27. nu. 15. Silvester & Hugolinus Nauarrus.
Silvestri.
Hugolini. docent, consensum partis absque consensu Iudicis non sufficere ad suspensionem censuræ, sed transacto termino statim incurri; quia sicut ferre censuram est actus iurisdictionis, ita etiam eam diffreri, seu ad tempus suspendere; ergo consensus partis absque consensu Iudicis non sufficit.

Angelus v. *Excommunicatio* 1. n. 20. Henriquez lib. 13. c. 2. & Suarez disp. 3. scđ. 6. docent, consensum partis prorogantis terminum absque consensu Iudicis sufficere ad suspendendam incurcionem censuræ ultra terminum à Iudice præfixum, & meritò: quia censura non incurritur, nisi ob contumaciam, qua non repertur quando pars contentit, quod non fiat v. g. solutio intra terminum à Iudice præfixum, sed contenta est quod fiat intra terminum ab ipsa parte prorogatum; quia intra terminum prorogatum non peccat non solvendo, quod solum præcipit Index, & sub censura: consensus ergo partis prorogantis terminum, sufficit ad suspendendam incurcionem censuræ, quod efficit pars non directè & potestatiè (quod solum potest Index efficere) sed tantum indirectè, auferendo materiam contumaciae seu inobedientie, quod efficit pars, differendo obligationem naturalem, quia in actu secundo sui debitoris, cui Index præcipit satisfieri à debitore.

Addimus, vt contra Angelum, Silvestrum, Nauarrum & Henriquez docet Suarez, elapsu termino à parte ipsa prorogato, incurri censura ab absque nouo consensu Iudicis ex vi præcepti à principio facti, & latioris censuræ ei annexæ; quia Iudex, qui præfixit terminum (v.g. tres dies) ut intra illum fiat aliquid, v.g. solutio, non præfixit illum ad finiendum intra illum suum præceptum, & latioris censuræ ei annexæ, sed tantum ad finiendum permissionem aut licentiam differendi impletionei sui præcepti. sensus enim præcepti Iudicis est: *Præcipimus tibi, ut intra tantum terminum (v.g. intra tres dies) solvas sub pena censuræ, ita ut si intra illum solueris quamvis in fine, non violes præceptum meum, nec incurras censuram; bene tamen si via illorum dissenseris solutionem.* Præceptum ergo Iudicis, cui annexa est latio censuræ, etiam perierat post terminum ab ipso præfixum, & etiam post terminum à parte prorogatum; ac proinde ex vi illius, absq; nouo consensu ipsius Iudicis, incurrit censura; non quia pars differt præceptum & latioris censuræ, sed quia differt seu suspendit obligationem in actu secundo naturalem, v.g. soluendi, & consequenter etiam præcepti Iudicis non directè & potestatiè, sed indirectè dilatione dictæ obligationis naturalis, cui Iudex præcipit satisfieri à debitore.

114

Suarez

115

Bbb T R A